

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Denisa Krátká

Spisovatelka Helena Dvořáková (1895–1970)

Olomouc 2023

vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček Ph.D.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Denisa Krátká
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Spisovatelka Helena Dvořáková (1895–1970)
Název v angličtině:	Writer Helena Dvořáková (1895–1970)
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá spisovatelkou Helenou Dvořákovou a jejím životem a tvorbou, konkrétně knihou Doktorka Diana Holcová, která je předmětem interpretace. Cílem práce je interpretace myšlenkových obsahů hrdinky v očekávání, že si v konfliktu mezi kariérou a rodinou hrdinka zvolí milovanou profesi, ve které bude po mnoha životních volbách spatřovat skutečný smysl svého života. Teoretická část práce se věnuje životu autorky a její spisovatelské kariéře. Kapitoly jsou rozděleny na základě různorodosti tvorby v jednotlivých desetiletích spisovatelské činnosti Dvořákové. Praktická část obsahuje interpretaci a analýzu hlavní hrdinky a jejich psychologických stavů. Pozornost je věnována prostředí, vztahům a práci, jež Holcovou výrazně determinují. K výrazným tématům patří milostné a rodinné vztahy, konflikt práce a rodiny, nevěra, několik typů a rovin lásky, ženská psychika.
Klíčová slova:	Doktorka, láska, práce, vědecky pracující žena, rodina, historie, nevěra, manželství, silná nezávislá žena, pocity, Praha, Řím
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with the writer Helena Dvořáková and her life and work, specifically the book Doctor Diana Holcová, which is the subject of interpretation. The aim of the work is the interpretation of the thought contents of the heroine in the expectation that, in the conflict between career and family, the heroine will choose a beloved profession in which she will see the true meaning of her life after many life choices. The theoretical part of the work is devoted to the life of the author and her writing career. The chapters are divided based on the diversity of work in the individual decades of Dvořák's writing activity. The practical part contains the interpretation and analysis of the main character and their psychological states. Attention is paid to the environment, relationships and work, which significantly determine Holcová. Prominent themes include love and family relationships, conflict between work and family, infidelity, several types and levels of love, the female psyche.
Klíčová slova v angličtině:	Doctor, love, work, scientific woman, family, history, infidelity, marriage, strong independent woman, feelings, Prague, Rome
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	44 stran
Jazyk práce:	Čeština

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D., za odborné vedení a cenné připomínky, které mi k napsání práce výrazně pomohly.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím informačních zdrojů, které jsou v práci citovány.

V Olomouci dne 20.4. 2023

.....
Denisa Krátká

OBSAH

ÚVOD.....	2
1 ŽIVOT HELENY DVOŘÁKOVÉ	4
1.1 Rodinné zázemí a studium a počátky literární činnosti	4
1.2 Literární tvorba na konci 20. let a v 30. letech	5
1.3 Tvorba čtyřicátých let	6
1.4 Období po válce a přerod v tvorbě v dalších desetiletích	7
2 INTERPRETACE DÍLA DOKTORKA DIANA HOLCOVÁ	10
2.1 Kompozice	11
2.2 Prostor	12
2.3 Postavy	17
ZÁVĚR.....	38
ZDROJE	39

Úvod

Předmětem zkoumání této práce je analýza a interpretace psychologického románu *Doktorka Diana Holcová* z pera spisovatelky Heleny Dvořákové. Tato autorka v dnešní době upadla v zapomnění, avšak její tvorba je poutavá, a to především propracovaností z hlediska psychických a osobnostních vlastností hrdinů. V rámci vědeckého bádání jsem navštívila Památník národního písemnictví v Litoměřicích za účelem získání většího povědomí o autorce. Měla jsem možnost nahlédnout do fondu Dvořákové, kde se nacházely její osobní deníky a korespondence, což mi umožnilo lépe poznat duši této autorky, její životní styl či záměry jak v rodinném, tak pracovním životě.

Kariérismus a přehnaná oddanost práci je momentálně aktuální téma ve společnosti. Dílo vykresluje jednotlivá úskalí ve snaze skloubit osobní a pracovní život. Dilema mezi prací a láskou je v dnešní době velmi diskutované téma, proto se tato práce bude zabývat kladnými či zápornými postoji hlavní hrdinky k práci, lásce a vztahům. Na základě komplexní analýzy života hrdinky práce propojí různé determinace či prožitky z jejího mládí a dospívání s jejím aktuálním psychickým stavem a vysvětlí příčiny jejího chování. Cílem práce je interpretace myšlenkových obsahů hrdinky v očekávání, že si Holcová mezi kariérou a rodinu zvolí profesi doktorky filosofie, v níž bude po mnoha životních rozhodnutích spatřovat skutečný smysl života a osud, který jí byl předurčen. Na konkrétních ukázkách bude demonstrována nerozhodnost protagonistky mezi těmito dvěma proměnnými.

První kapitola teoretické části se věnuje životu a rodinnému zázemí Heleny Dvořákové, a taktéž počátkům její tvorby. Druhá kapitola zachycuje tvorbu na přelomu desetiletí a díla vydaná v třicátých letech. U knih je nastíněna hlavní myšlenka či výrazný motiv. Kapitola třetí pojednává o nejvýznamnějším a nejúspěšnějším spisovatelském období Dvořákové. Z tohoto období pocházejí knihy, jež se dostaly do povědomí nejen čtenářů, ale i kritiků. Poslední kapitola teoretické části pojednává o autorčině poválečné literární činnosti. Významná je změna tematická, jelikož se Dvořáková přesouvá k žánru historické prózy.

Praktická část, tedy interpretace knihy *Doktorka Diana Holcová*, v úvodu představuje knihu a její hlavní myšlenky, a to s důrazem na aktuálnost v dnešní době. V první podkapitole, věnované kompozici díla je popsána forma, typy promluv, kompoziční postup, dále jsou zde uvedeny obecné informace o členění knihy. Podkapitola o prostoru je věnována kontrastům, především mezi venkovem a městem. Převážná část kapitoly se zabývá rozdíly mezi Prahou a Římem, kde se hrdinka nejčastěji pohybuje. Poslední kapitola dopodrobna líčí jednání a

myšlení postav, jsou zde rozvíjeny myšlenky a motivy, které jsou s postavami velmi úzce spjaty.

Práce by měla poukázat na skutečnost, že výše zmíněné problémy hrdinky nejsou minulostí a že se jimi naopak zaobíráme i v dnešní době. Motivы díla i osobnostní rysy Diany Holcové jsou poměrně aktuální, a proto si zaslouží větší pozornost.

1 Život Heleny Dvořákové

1.1 Rodinné zázemí a studium a počátky literární činnosti

Spisovatelka Helena Dvořáková se narodila 6. srpna 1895 v Praze, konkrétně v městské čtvrti Královské Vinohrady. Byla jediným dítětem Anny Čubové a Josefa Čuby, učitele v měšťanské škole. V roce 1912 dokončila vinohradské lyceum, studovala francouzštinu, ze které v roce 1913 úspěšně složila zkoušku. Absolvovala studium v Chrudimi, kde se účastnila obchodního abiturientského kurzu. Docházela na Filozofickou fakultu v Praze, avšak pouze jako mimořádná studentka, neboť neměla ukončenou zkoušku z latiny. Její myšlení a následnou tvorbu ovlivnily přednášky z dějin literatury, jež vedl Františka Xaver Šalda. Dvořákovou taktéž výrazně ovlivnily a inspirovaly přednášky z psychologie, které vedli profesor František Šerácký a profesor Viktor Forster.

Dvořáková navštívila například Itálii, kam se vydala výhradně kvůli hledání nových studijních obzorů, dále pobývala i ve Francii.

Její partnerem a později manželem se stal Petr Pavel Dvořák. Z jejich manželství vzešel jediný syn Jan. Švagrem Heleny byl známý český sochař Karel Dvořák, manžel herečky Leopoldy Dostálové. Další známou osobností z rodinného kruhu Dvořákové byl estetik Vilém Dvořák, redaktor a profesor na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.

Roku 1924 začala přispívat do různých časopisů (např. Host, Cesta, Panorama, Lumír), posléze vyhranila svůj zájem a přispívala spíše do socialisticky zaměřených deníků jako Právo lidu, Národní osvobození, Lidové noviny apod.

Vlastní literární tvorbě se začala věnovat ve třicátých letech. Trvale pobývala v Praze, kde se stýkala s dalšími literárně činnými osobnostmi. Docházela do literárního salonu Evy Jurčinové, české spisovatelky známé nejen mezi tehdejšími intelektuály. Dvořáková byla členkou několika sdružení či spolků, např. Literární skupiny, sdružení mladých moravských autorů (brněnská literární skupina hlásící se k expresionismu). Patřila do kroužku s názvem Dívky Boženy Benešové, společně například s Marií Majerovou či Marií Pujmanovou.

Počátky její literární tvorby se nesly v duchu psychologické prózy. Zobrazovala především příběhy neobyčejných žen, často s morálními hodnotami lišícími se od zbytku společnosti. Zabývá se lidmi na periferii, sociálně vyřazenými z běžné společnosti (využití naturalistických prvků a tendencí). Jejím debutem se v roce 1925 stala novela *Golemova milá*, z prostředí periferie Prahy. Následující rok publikovala obsáhlý román *Barvy úsvitu*, který je

na rozdíl od prvotiny *Golemova milá* spíše romanticky až sentimentálně laděný.¹ K románu *Barvy úsvitu* a vlastně i k autorčinu rozpoložení se vyjádřil Pavel Fraenk v měsíčníku *Host*: „*Helena Dvořáková nemá v sobě opravdové víry životní. Není dosti upřímná k sobě a k své látce. Nemiluje ji dosti. Ten chudokrevný idealism, jímž se přenáší přes strže a šklebné propasti tu dnes nestačí. Je to literatura sui genesis, ustaraně konvenční, jež nemá dosti jasnozřivé lásky k zítřku a nerozumí dnešku.*“² Z této kritiky plyne, že Dvořáková byla ze začátku tvorby ztracená, nedokázala dostatečně uchopit aktuální problematiku a neustále se hledala. V prvních dílech možná ani svým předkládaným myšlenkám nevěřila, avšak domnívám se, že literárně dospěla a více naslouchala svému srdci, což dokazují díla pozdější, především z období druhé světové války. Počátky její tvorby nejsou tak úspěšné, protože psala pro vlastní potřebu, dá se říci pro zábavu. Naopak díla z období válečného oplývají propracovaností, je z nich patrná autorčina snaha vykreslit dobu a upozornit na sociální a vztahové problémy jednotlivců. K takové transformaci jednoznačně došlo díky jejím životním zkušenostem a zájmu o danou problematiku, kterou Dvořáková bezpochyby měla.

1.2 Literární tvorba na konci 20. let a v 30. letech

Mámení, detektivní příběh z roku 1928, je umístěn do prostředí jedné vsi v Podkrkonoší. V popředí románu stojí maďarská vyzvědačka Suzanne, s pověstí pracovnice nočního klubu. „*Například v Mámení (1928), románu o špionážní pasti využívající ženské volavky, kde znetvořený sovětský agent zachraňuje dobrého Čecha před maďarskými intrikami, se spojuje psychologická studie s příběhem z rodokapsů či kliftonky.*“³

Zcela odlišný typ prostředí Dvořáková uplatnila v románu *Mary zjednatřicítky*, zobrazující atmosféru v hornické kolonii. Další z románů pocházejících z autorčina pera je *Veliký proud*, jenž zachycuje intelektuální společenskou vrstvu – vědce a bakteriologa společně s jeho oslňující manželkou.

Dalším dílem z období třicátých let je *Pepan Jehně* (1933), s leitmotivem kontrastu města Chrudimi (kde hlavní hrdina prožil poměrně naplněné a veselé dětství) a Prahy, působící

¹ HUSOVÁ, Marcella. DVOŘÁKOVÁ Helena 6.8.1895-23.6.1970. *Biografický slovník českých zemí* [online]. Historický ústav AV ČR [cit. 2022-11-13]. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/DVO%C5%98%C3%81KOV%C3%81_Helena_6.8.1895-23.6.1970

² *Host*: Měsíčník literární skupiny. 6. Hranice-Přerov: Obzor, 1921-1929, 1927, 01.04. Dostupné také z: <https://ndk.cz/view/uuid:093125b0-d35b-11e7-a536-5ef3fc9ae867?page=uuid:edb830a0-d35d-11e7-a536-5ef3fc9ae867&fulltext=helena%20dvo%C5%99%C3%A1kov%C3%A1>

³ PYNSENT, Robert B. *Ďáblové, ženy a národ: výbor z úvah o české literatuře*. Přeložil Jan POSPÍŠIL. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, 643 s. ISBN 978-80-246-1363-5. s. 484.

nevraživě, avšak lákavě.⁴ V krajních situacích se hlavní hrdina vrací do svého rodného města, ve kterém hledá harmonii a řád z dob svého dětství. Chrudim je v této knize symbolem nejen klidu, míru a domova, ale také vzájemného respektu a pořádku. Z toho plyne autorčin silný citový vztah k této oblasti, přestože zde nesetřvala dlouhou dobu.⁵

Rok 1942 byl pro autorku významným, vydala totiž své nejzdařilejší dílo, psychologický román *Doktorka Diana Holcová*. V tomto díle se Dvořáková zabývá pohledem společnosti na ženu pracující ve vědě a dotkla se zde otázky emancipace.⁶ Dalším velkým tématem knihy je nacionalismus. Ten Holcová dokládá ve své vědecké práci, v níž se zabývá vztahy Česka a Itálie. Bádání hlavní hrdinky má posílit dobré mínění o naší rodné zemi, ukázat krásu českých dějin a povznést národně-kulturní nezávislost, což je příznačné pro válkou poznamenanou dobu, v níž spisovatelka román napsala.

1.3 Tvorba čtyřicátých let

V počátku čtyřicátých let Dvořáková napsala několik novel pro děti. Jedním z děl je sbírka deseti poměrně pesimistických či pochmurných novel se sociální tematikou *Růžová perla*, z roku 1943. Mezi roky 1942 až 1944 autorka přispívala do měsíčníku *Živá tvorba*.

V druhé polovině čtyřicátých let vytvořila jeden ze svých nejúspěšnějších románů, generační trilogii *Pád rodiny Bryknárů* (1948). Trilogie je zasazená do prostředí pražské Libně, kde mimo jiné Dvořáková v průběhu druhé světové války bydlela. Vylíčením maloměstských a intelektuálních vrstev předměstí Prahy a osudů lidí, kteří postrádají veškeré přirozené mezilidské svazky, tedy nacházející se na sociální periferii, pokračovala v tradici naturalistické a realistické prózy.⁷ Z politického hlediska v této trilogii vyvstává otázka, k jakému smýšlení se Češi postaví. Sama autorka se v díle staví na stranu masarykovské, nikoliv marxistické politiky.⁸ Změny v politickém smýšlení autorky, především v její nejznámější trilogii, zaznamenal britský bohemista Robert B. Pynset: „*Unikátnost těchto románů pravděpodobně spočívá v tom, že jejich téma tvoří ekonomická a společenská změna a přechod v 19. století a ideologický obsah je výrazem autorčiny politické proměny a jejího vlastního přechodného období v polovině 20. století. Zdá se, že se autorka pohybuje od nacionalismu k marxismu a poté k představě zvláštní české cesty k socialismu pod vedením ducha prezidenta – osvoboditele*

⁴ HUSOVÁ, Marcella, pozn. 1.

⁵ ZACHOVÁ, Alena. Chrudim v románech Heleny Dvořákové. Chrudimské vlastivědné listy, 1995, roč. 4, č. 2.

⁶ HUSOVÁ Marcella, pozn. 1.

⁷ Tamtéž.

⁸ PYNSENT, Robert B., pozn. 3.

T.G. Masaryka.⁹ Z tohoto úryvku lze dedukovat, že Dvořáková hledala svými díly ideál, v průběhu své tvůrčí činnosti se dotkla spousty témat, a to těch politických i národnostních.

Přeměnu Libně v průmyslovou oblast v 19. století, jež trvala celkem 30 let, vyobrazila v knihách *Na nový květ* (1943), *Bílými plameny* (1945) a *Prapory nad městem* (1948). Tyto knihy jsou součástí výše zmíněné trilogie *Pád rodiny Bryknárů*.¹⁰

Romány *Bílými plameny* a *Prapory nad městem* považuje B. Dokoupil jako „romány společnosti“, jelikož nemají pouze jednoho hlavního hrdinu, ale skupiny osob různého společenského postavení. Více než o vztahy mezi jednotlivci jde o konflikty mezi třídami.

Celá výše zmíněná trilogie je psána netradiční románovou formou románu – řeka. Dvořáková se snažila o historickou fresku, která by vyobrazovala proměny jednotlivých společenských tříd, jejich růst či úpadek. B. Dokoupil pohlíží na výše zmíněnou trilogii jako na psychologické romány, kde se hrdinové potýkají se spíše běžnými problémy, jako například rozvratem manželství, dluhy aj. Autor Fedor Soldán i Dokoupil se shodli na následujícím stanovisku: „*Konflikty konvenční a vymyšlené odvedly autorčinu pozornost od skutečně podstatných konfliktů sociálních*“.¹¹

1.4 Období po válce a přerod v tvorbě v dalších desetiletích

Po válce autorka trávila své dny především v oblasti Karlovarska, dojížděla také do Kraslic, kde působila jako kulturní patronka a věnovala se přednáškové činnosti.

Od padesátých let se ve své tvorbě věnovala českým ženám, jež jsou třídně uvědomělé a politicky cílevědomé. Vycházela ze svých zkušeností posbíraných na Karlovarsku a Kraslicku. Tyto zážitky využila v románu *Ruku v ruce* (1952), zachycujícím oblast českého pohraničí. Talent Dvořákové bravurně zachytit útrapy a starosti žen v souvislosti s prací a nešťastnými láskami vystihnul V. Běhounek, autor kulturní rubriky v deníku *Práce*, kde se vyjádřil k autorčinu románu *Ruku v ruce* takto: „*Rámcově je to román o našem pohraničí po květnové revoluci, o jeho osidlování, o zahájení výroby v opuštěných továrnách, o únoru 1948, ale v jádře je to jeden z lidských – ach, tak velmi lidských – příběhů žen, jimž Helena Dvořáková tak dobře rozumí a jejichž údělu posvětila mnohé vynikající stránky svého literárního díla*“.¹² Z takového vyjádření lze usoudit, že ženské příběhy z pera autorky jsou aktuální,

⁹ PYNSENT, Robert B., pozn. 3, s. 243.

¹⁰ HUSOVÁ, Marcella, pozn 1.

¹¹ DOKOUPIL, Blahoslav. *Český historický román 1945-1965*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 88–91.

¹² *Práce*. 8. Praha: Deník *Práce*, 1945-1997, 1952, 21.9. ISSN 0231-6374. Dostupné také z: <https://ndk.cz/view/uuid:4db2e0c6-86a9-4e51-98f7-c10cf5cbea5f?page=uuid:ffd6cce0-19e2-11e7-981b-005056825209&fulltext=helena%20dvo%20C5%99%C3%A1kov%C3%A1>

neidealizované a až bolestně pravdivé. Dokázala se do ostatních vcítit, pochopit jejich niterné boje a přenést co možná nejvíce z jejich vnitřního, velice komplexního světa do svých románů.

Začátkem padesátých let se přidala k nakladatelství Osvěta, které později splynulo s vydavatelstvím Orbis. Opustila tak Melantrich, kde působila jako redaktorka několik let.

Ke konci padesátých let nahradila ideologicky podbarvená díla novou tvorbou, ve které se uchýlila k českým dějinám. Roku 1959 odešla z nakladatelství do důchodu.

Epochu beletristických děl zasadila do období vlády Přemyslovců, tj. *Pražská lípa* (1957) a *Na ostří* (1961). V knihách popsala osudy rodiny podřízené panovníkovi Přemyslu Otakaru II. a děj situovala do Písku, Vršovic, Putimi aj. Z děl zaměřených na přemyslovskou éru lze vyvodit, že Dvořáková „nešla s proudem“, jelikož nepsala o husitství, jež bylo komunismem hojně propagované. Autorka hledala prvky, které by mohly oslavit národ.¹³

Taktéž ve své historické tvorbě se Dvořáková snažila přiblížit tehdejší problémy, dokázat, že jsme lidé a chybujeme. Na osudech panovníků a měšťanů se snažila popsat současnou situaci: „*Její historické práce nejsou glorifikací dějin, i zde vede autorku snaha proniknout co nejlíže k realitě a životním pocitům prostých lidí, kteří svými osudy tak často těžce zaplatili za to, co pak vytvořilo slávu panovníků.*“¹⁴

Její záměrem bylo dovést výše zmíněná epochální díla do současnosti, avšak od Přemyslovců dále nepokročila. V roce 1960 napsala knihu *Praha před osmdesáti lety*, kde se inspirovala Leošem Karlem Žižkou.¹⁵

Do povědomí čtenářů se zapsala koncem šedesátých let díky knize *Dopis prokurátorovi* (1968), která mimo jiné obsahuje také dvě novely (autorkou zamýšlené románové studie) z počátku její literární tvorby (*Golemova milá*, *Nepatrné děvče*). Titulní novela *Dopis prokurátorovi* je zasazena do doby po roce 1945, kdy sleduje krach manželství a tehdejší úděl ženy, a to z hlediska psychologického i sociálního.¹⁶ Hlavními protagonistkami těchto novel jsou opět ženy, Dvořáková se zaměřila na jednání hrdinek v krajních situacích, z nichž není východiska. Ženy jsou oproti mužům výrazně citově založené, uznávají zcela jiné hodnoty, proto není překvapením, že se většinou řídí srdcem, pocity a ženskou intuicí. Tuto myšlenku více rozvíjí Dagmar Marečková v doslovu knihy *Dopis prokurátorovi*: „*Nositelkami morálních ideálů a postulantkami lepšího života, založeného na čistých, nesobeckých a nezkažených*

¹³ HUSOVÁ, Marcella, pozn 1.

¹⁴ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Dopis prokurátorovi: tři novely*. Praha: Československý spisovatel, 1968. Doslov napsala dr. D. Marečková. s. 198.

¹⁵ HUSOVÁ, Marcella, pozn 1.

¹⁶ BLAHYNKA, Milan, ed. *Čeští spisovatelé 20. století: slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 113–114.

lidských vztazích, jsou zde ženy. Jejich trvání na ideálech a lásce je bytostně určeno jejich nejnuitrnější duševní potřebou, zůstávají v něm stejné, ať už jim autorka dává vítězit, jako v Golemově milé, ať zůstávají zklamány a opuštěny uprostřed vnějšího bohatství, jako v Nepatrném děvčeti, nebo jsou dokonce prostředím ubíjeny a nevinně dohnány k vině, jako v Dopise prokurátorovi.“¹⁷

¹⁷ DVORŽÁKOVÁ, Helena. Dopis prokurátorovi: tři novely. Praha: Českosloveský spisovatel, 1968. Doslov napsala dr. D. Marečková. s. 198.

2 Interpretace díla Doktorka Diana Holcová

Dílo Doktorka Diana Holcová z roku 1942 lze nazvat jako psychologický i emancipační román, jelikož v něm sledujeme osudy vědecky pracující ženy a její postavení v kolektivu, hledání vlastní podstaty, morální bloudění a citové rozčarování. O psychologický román se jedná díky velké propracovanosti osobnosti hlavní hrdinky. Celá kniha je protkána pocity, psychickými pochody a stavy hrdinky, máme šanci nahlédnout do jejího vnitřního světa a vše sledovat z bezprostřední blízkosti. Možnost vcítit se do této postavy, pochopit její ne vždy správné jednání je zásadní pro komplexní analýzu celé knihy. Nakonec jsme přece jenom lidé, každodenně činíme správná i špatná rozhodnutí.

Děj této knihy, vydané v roce 1942, tedy v průběhu druhé světové války, se odehrává ještě v období před první světovou válkou. Autorka tak nejspíš učinila kvůli cenzuře, která za války panovala. Děj se odehrává před první světovou válkou i po ní, avšak příběh je věnován především všedním problémům lidí a vztahovým peripetiím. Válka jako taková v knize hraje jen velmi malou roli. Ke konci románu jsou patrné autorčiny feministické tendence. „*Spolek akademicky vzdělaných žen, nejmladší odštěpek Ethického hnutí, měl svůj zvláštní program, ovšem kromě programu všeobecného, celému hnutí vlastního. Pomýšlel totiž na to, vybudovat důstojný domov a zároveň jakési pedagogium pro studentky v Praze bez rozdílu náboženství a národnosti.*“¹⁸ Protagonistka se zúčastnila zasedání spolku Ethického hnutí pro lepší podmínky dělníků a pracovníků v továrnách. Docházela do spolku žen a motivovala ostatní spolupracovnice z vědecké obce k práci. V těchto pasážích autorka tíhne k socialismu. „*Navštívila po třetí Spolek akademicky vzdělaných žen a navrhla utvoření Stavebního družstva, které by si udělalo cílem postavit moderní, účelný, hygienický, zdravý a vkusný dům a domov pro ženskou studující mládež.*“¹⁹ V tomto duchu se nesla i autorčina další díla, především z období poválečného, a byla tak poplatná tehdejšímu režimu.

Dílo napsané a vydané v průběhu čtyřicátých let rozvíjí aktuální téma. Dilema, zda upřednostnit kariéru, rozvíjet se a stát se úspěšným a uznávaným ve společnosti, či rodinný život, kdy se většina starostí týká dětí, řeší mnoho žen i v tomto století. Myšlenky obětování života práci vyvstávají v mnoha kapitolách knihy. „*Marie Curie, ... viš ty, holoubku, co to znamená? Dovedeš si vůbec představit to úžasné vypětí energie, ten ohromný pracovní výkon, dovedeš změřit míru odříkavé síly té duše? Dovedeš si, byť mlhavě, v duchu nakreslit, čeho všeho se ta žena musela umět zříci? Máš potuchy o pili, soustředěnosti, obětavosti a vnitřní*

¹⁸ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 458.

¹⁹ tamtéž, s. 458

kázni, kterou musela své práci přinést? Chceš ty vzít na sebe životní odříkání tak hrdinské? Máš sílu uzavřít se do vědecké klausury tak asketické?“²⁰

Autorka pracuje s určitým společenským tlakem, který je vyvíjen na její hrdinku. Považuje se za samozřejmé, že žena bude mít děti a stane se příkladnou matkou. Tento trend nátlaku sice postupem času ustupuje, avšak ještě zcela nevymizel a ve společnosti se i dnes poměrně často objevuje. To, jakým směrem se žena potažmo hrdinka tohoto románu rozhodne ubírat, by mělo být jejím svobodným rozhodnutím. Ona volba, učiněná bez nátlaku a vlivu společenských stereotypů, je klíčová pro to, abychom byli všichni šťastní a nedělali určité věci jen z toho důvodu, že je od nás okolí očekává.

Samotný název díla, *Doktorka Diana Holcová*, nás přivádí k úvaze, že se jedná o román z lékařského prostředí, avšak není tomu tak. Román sleduje dlouhou epochu dětství a dospívání protagonistky, doktorky filosofie, a odehrává se jak v rodinném, tak v akademickém prostředí. Zajímavé je i samotné jméno hrdinky. V příběhu se provdá, avšak stále používá rodné jméno Holcová. Hrdinka tímto vyjadřuje svou individualitu, nezávislost, ale i pýchu. Holcová chce nést otcovo jméno a po zásluze ho prosadit ve vědeckých kruzích. Diana není historičkou pouze náhodou. Zmíněná profese autorce umožnila v období okupace relativně svobodně přednášet vlastenecké myšlenky a své postoje k historickým událostem.

2.1 Kompozice

Příběh je v první části koncipován jako útržky vzpomínek, autorka užila retrospektivní postup vyprávění, kdy se v prostřední části knihy vrací do svých raných let. V těchto kapitolách z dětských let využívá postup chronologický. V díle se vyskytuje er-forma vypravěč není součástí děje, figuruje nad textem a líčí události a psychické rozpoložení hlavní hrdinky. Jde tedy o personální typ vypravěče.

V ději se realizuje více typů promluv. Dominantní jsou monology Holcové, které často přecházejí ve vnitřní monology, pomocí nichž sledujeme její psychické pochody. „*Co má ze života mucinka, která dávno nedělá nic jiného než usouženou ošetřovatelku zlostného nemocného, co slepý otec, v němž nějaká ďábelská vůle z nepochopitelného záměru udržuje nicotný zbytek života jen proto, ab ho mohla trýznit, co konečně já sama, která se bezmocně dívám, jak utíkají léta mého mládí...*“²¹ Neopominutelné jsou dialogy, avšak není jich mnoho. Právě dialogy dodávají textu spád a čtivost.

²⁰ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 116.

²¹ tamtéž, s. 116.

Z kompozičních principů se nejvíce uplatňuje kontrastní princip, založený na protikladech. Neustálý konflikt lásky a potřeby seberealizace zásadně prostupuje celým příběhem, avšak již od počátku je jasné, kdo tento svár vyhraje.

Kniha má necelých pět set stran a je rozdělena na poměrně nevýrazné kapitoly, které mají formu nového odstavce, je jich tím pádem mnoho. Kapitoly na sebe plynule, chronologicky navazují. Autorka začátek a konec knihy koncipuje do stejné doby, prostřední část je celá vzpomínková – od útlého dětství, přes dospívání, studium, první lásky, pracovní pozici v Římě. Návrat do Prahy je návratem do současnosti – tedy na začátek knihy. Román neobsahuje žádnou předmluvu či závěr, počátečními událostmi z odjezdu Diany autorka uvádí děj, a to bez dalšího vysvětlení kontextu.

Román začíná v chodbách hlavního římského nádraží, kde sledujeme loučící se osoby, muže a ženu. Je mezi nimi evidentní citové napětí, lze vytušit jejich bohatou historii, avšak k emotivnímu loučení ani jeden netáhne. „*Chodili prítom sem a tam, sta nezodpověděných, ba nevyzlovených otázek bylo mezi nimi a oni mlčeli, neboť si toho měli mnoho co říct. Chvílemi se maně zastavovali a dychtivě a zmučeně si pohlíželi do tváří, jako by chtěli těmi pohledy vssát své rysy, jako by chtěli ustálit ve vzpomínce své podoby až do konce svých dnů...*“²² Hlavní protagonistka, historička, opouští Řím a ústav, kde pracovala, a vrací se domů. Po této části hrdinka cestuje zpět do Prahy. V průběhu cesty počíná návrat do časů minulých, útržky z dětství postupně přejdou v souvislé vzpomínky, v nichž je naznačená doba, které se týkají. V druhé části příběhu se děj navrácí do přítomnosti, tedy již do období po první světové válce, kdy sledujeme důsledky činů autorčiných minulých činů.

2.2 Prostor

Román se odehrává především v Praze, kterou hrdinka celý život vnímá jako svůj domov, místo bezpečí a klidu s rodinným zázemím. Právě v období hrdinčina dětství je Praha prostoupena rodinnou idylou a kouzlem památek města. Neopominutelnou hrdinčinou vzpomínkou je procházka s rodiči po památkách Prahy. V jeden okamžik se rodiče zaleknou, vidí svou pobledlou, duchem nepřítomnou dceru a říkají si, zda není nemocná. Tento moment je klíčový, Diana v sobě tehdy ještě jako dívka probudila lásku k historii, architektuře a památkám. Byla okouzlená, tajil se jí dech, protože se zcela zamilovala. „*Malé děvče nedýchá, je jen a jen... očima, očima a úžasem, až v mocném přetlaku dojmů otevře ústa k užasle ohromnému ach, a aniž ji kdo k tomu navádí, kráčí dál už jen po špičkách, když vstupují*

²² DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 11.

do těch nedohledných, tajemně zšeřelých, purpurově fialovými, sírově žlutými, nebesky blankytnými pablesky prožehlých a slabou vůni kadidla zavánějících prostorů, jimiž se ještě ke všemu nese cos temně dunícího a zároveň lahodně velebného, co svou takořka božskou vznešeností sráží dětskou postavičku na kolena.“²³ Takové silné opojení by se dalo předpokládat při osudovém setkání s jinou osobou. Z mého pohledu poznala hrdinka opravdovou lásku, avšak ne takovou, jakou ji známe my. Objevila se sice z nenadání, ale ve zcela jiné podobě. Její duše byla ve stavu naprosté rozkoše. Otevřela své srdce takovým způsobem jako nikomu a ničemu jinému v životě. Už tehdy tedy bylo jasné, že jedinou partnerkou jí bude práce, nikoli člověk.

Dětské prožitky determinují budoucí etapy. Mladou dívku velice zasáhlo stěhování z krásné a architektonicky bohaté čtvrti do rozhraní Vinohrad nad Nuselským údolím. Čtvrť plná nemocnic a ústavů ji značně ovlivnila: „*Tak mluvili a se starali ti přepečliví rodiče, kteří ani zdaleka nezatušili, do jaké míry mají pravdu, jak atmosféra téhle čtvrti kolem porodnice, poodsunující leckdys brutálně před užaslýma očima jedenáctileté závoj nad mysteriem rození a plození, a ukazující v hrůzné zkratce obludné výstřelky a deformace nejzákladnějšího pudu lidského rodu, ...*“²⁴ S postupným dospíváním hrdinky a zhoršujícím se zdravotním stavem jejího otce se Praha stává více reálnou, není pouze okouzlujícím snem. Diana se na ulicích setkává s nemocnými lidmi či s patologickými jevy. V této chvíli si začala uvědomovat propojenost mezi dobrem a zlem, totiž že „*každá mince má dvě strany*“.

V dalších řádcích se rozpomíná na poměrně drastický zážitek při rozhovoru s přítelkyní Žofií. Kamarádka jí odpovídá na zvědavé otázky. „*Tak se ta holka, třeba služebná, co měla nemanželské dítě, musí ho nějak zbavit. Za starých časů je obyčejně uškrtila a a...někam zahra..., ale co je zase s tebou? Tobě se chce vrhnout?*“²⁵ Pro dívku zhruba desetiletou je tato informace až příliš krutá, naprosto nadbytečná. Zde Dvořáková zachází až k naturalistickým prvkům. Pasáže podobného rázu navozují hrůznou realitu a jsou v kontrastu s relativně klidným mládím Diany. Prostřednictvím hrůzných prožitků autorka dychtí vysvětlit charakterové zvláštnosti dospělé Holcové. Pro pochopení individuálních dispozic, myšlení a rozhodnutí hlavní hrdinky v konkrétních situacích, je důležité navrátit se do jejího dětství. Vzpomínky jsou klíčem k jejímu porozumění.

Atmosféru pražských uliček lze z těchto pasáží chápat jako nehostinnou a krutou. Dvořáková zde vytvořila kontrast mezi nádhernou Prahou v centru a periferními částmi, kde již

²³ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 40.

²⁴ tamtéž, s. 52.

²⁵ tamtéž, s. 60.

člověk není jako v dechberoucím snu, ale spíše je zděšen realitou, někdy až hodně naturalistickou.

Zlom přichází po několika letech. Nemoc otce rodinu naprosto vysiluje. Matka i Diana se velice schopně starají o otce, v tom však pomalu utichá životní energie a síla, není výřečný jako dřív. Již osmnáctiletá hrdinka se snaží pomoci rodině co nejvíce. Obchází vydavatelství a usiluje o vydání tatínkovy práce. Nepřístupují k ní zrovna zdvořile, mají ji za mladou a hloupou studentku. Dianě se tento přístup přičí, rozhodla se nikdy neprosit o práci ve smyslu podvolování se a žadonění. „*Po prvé v necelých osmnácti letech Najka prodělávala martyrium pokořování toho, kdo je nucen nabízet práci, o niž nikdo valně nedbá, a kdo z obchodníky suše věcného tónu nabídky nepozorovaně sklouzá v něco neskonale víc ponižujícího, který vlastně o práci...žebra.*“²⁶ Hrdinka si po tomto zážitku usmyslela vykonávat v budoucnu práci takovou, s níž by byla spokojená a nikdy nemusela jednat pod svou úroveň. Hrdost a čest jsou hodnoty, které uznává nejvíce. Z redakce domů nosí nevelké obnosy. Náročná situace v rodině má na mladou dívku jistě dopad, a to ne zrovna pozitivní. Teprve prvním rokem plnoletá musí zabezpečovat rodinu a zároveň plnit své povinnosti ve škole. Obrovský nápor a jistě i psychické vypětí pociťuje velmi brzy. V tomto období snad nejvíce poznala, co znamená postarat se o sebe a o rodinu. Na svůj věk zakusila až moc velké starosti. Hrdinka si klade i zásadní otázky týkající se toho, kam vlastně směřuje, zda školu vůbec dostuduje či jak dlouho ještě dokáže nelehký stav v rodině zvládat. „*Vlekla se po bytě, oči zardělé v sádrovém obličejí, udřená, neupravená, ona vždycky tak ladná, vkusná! Najka si někdy v duchu naivně říkala: Co jsem komu udělala, že nesmím mít kousíček radosti ze života v letech, kdy jiné dívky nemyslí než na flirt, toalety, zábavy, partie! Někdy v noci sténávala: Nevydržím to už dlouho a... nechci to vydržet! Nechci takto déle žít! Půjdu jednoduše z domova a budu se sama žít, pokud nevystuduji.*“²⁷

Nepředstavitelně úmorná práce Dianu vyčerpává, z dříve pohodou naplněného bytu se stává místo beznaděje a trápení. Celková proměna láskou zaplněného domova v úplně cizí místo podle mého symbolizuje vývoji protagonistky. Nejdříve vyrůstá v bezproblémovém a láskou zalitém vztahu, posléze se odcizuje matce, v tichosti trpí a uzavírá se do sebe. Nakonec zůstane byt zcel prázdný – tak jako hrdince nezůstanou žádné sny a cíle do budoucnosti. „*Neboť... jak se změnil domov kdysi tak radostný, tak hřejivý, jak skličoval pohled na matku,*

²⁶ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 104.

²⁷ tamtéž, s. 115.

na její zahořklou jemnost, na její vyvanulou přívětivost, na tu tvář druhdy tak madonovitě líbeznou...“²⁸

Jakmile Najka (přezdívka, kterou Diana dostala od rodičů) úspěšně složí maturitu a nastoupí na univerzitu, navrhne matce přestěhovat se do jiného domu. Přece jenom to byly chudé dámy, jež živořily z penze po zesnulém. Sousedé na ně stále pohlíželi jako na vážené dámy, ostatně matka Diany byla „paní profesorová“. Tento fakt nepřispíval vyrovnání se se ztrátou spřízněné duše. Byt, v němž přežívaly, byl plný radostných vzpomínek na rodinou pohodu a štěstí, nicméně události posledních dvou let zapříčinily kompletní změnu aury celého domova. Nyní strohé, prázdné police a stěny bývalého útulného bytu zrcadlily pouze bídu, ve které obě žily. Paní Holcová cítila neustále přítomnost manžela, což jí nutilo ustavičně se utápět v myšlenkách na minulost. „*Jen se neboj podívat se pravdě do očí, buď statečné děvče, mucí! Nuže, nepotřebný nábytek rozprodáme, za stržené krejčary se jednak přestěhujeme a jednak dáme opravit ten, který si ponecháš, a začneme nový život.*“²⁹ Pouze razantní změnou je možné posunout se dále a zapomenout, začít nový život. Stěhování z ponurého bytu do nového je pro dámy novým začátkem a jedinečnou příležitostí. Obě mají možnost se očistit.

Praha je symbolem starého života, ale i nových začátků. Mění se, přizpůsobuje se, ale ne dostatečně. Stále totiž vyvolává bolavé rány, a v nečekaných chvílích uvrhne hrdinku do střetu s osobami, na které by nejraději zapomněla.

Několik let po tatínkově smrti Diana vážně onemocní, avšak diagnóza tuberkulózy jí nějak nevyděsí, je odhodlána se co nejdříve uzdravit a jako odpromovaná doktorka filozofie si najít práci v oboru. Pobyt v sanatoriu ji nutí přehodnotit dosavadní způsob života. Cítí se být na stejné vlně s okolní přírodou, její duše najde po tolika letech mír, možnost nečinně trávit den za dnem, v klidu a bez shonu. Silné propojení s klidným prostředím nutí Dianu zpomalit. Dvořáková zde nepřímo uvádí další kontrast – mezi hektickou Prahu a klidným venkovem.

*„Nebyly to hvizdy kosů a steré šumy a drobné šramoty procitajícího lesa, jehož koruny se zaplavovaly ranními červánky, ale kovový hřmot tramvajů, vyjíždějících z remis, monotónní hrčení metařských kárek a pádné kroky a drsné hlasy dělníků, kterým poměrné ticho v kalně se rozednívající ulici propůjčovalo zvláštní nepříjemnou masivnost.“*³⁰

Po téměř roční ozdravné kúře se Diana vrací do rodné Prahy, kde ji v nuselském bytu horlivě očekávají teta i matka. Zprvu v sobě pociťovala nevšední prázdnotu. Jako by žila v cizím bytě, už do Prahy a víru velkoměsta nepatřila. „*A přece...jakási mučivá všednost a*

²⁸ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 115.

²⁹ tamtéž s. 142.

³⁰ tamtéž, s. 233.

*ubohost všeho na ni bodavě útočila, život po prvé pro ni neměl zajímavosti, krušil ji strastiplný pocit nevyplnitelné vnitřní prázdnoty, jakési vyprahlé bezzájmovosti...*³¹ Ani ne dvanáct měsíců v souladu s přírodou z Najky utvořilo bytost citlivou, schopnou vychutnat si i ten nejmenší okamžik. Nyní snad poprvé neměla tíživé starosti, o nikoho nemusela pečovat, za ničím se nemusela hnát. Zjistila, že dlouholeté starosti a práce jí udávaly cíl, formovaly cestu a ona pouze běžela vstříc vítězství. Po každém takovém závodu se však naskytl běh nový, a takto stále dokola. V tomto případě hrdinka chápe Prahu a její atmosféru jako nekončící koloběh bloudění v začarovaném kruhu, z něhož se nelze vymanit.

Zásluhou událostí posledních dní protagonistka došla k závěru – již v tomto neustálém koloběhu a stereotypu není šťastná, a rozhodne se po zahraniční stáži. Byla jí nabídnuta práce stipendisty ve vatikánském archívu. Řím doktoru naprosto uchvátil, cítila se součástí velkých davů proudících ulicemi, jako by se Římkou narodila. Silná aura města, jeho elegance a impozantní památky jí vdechnou nový život. *„Dva, tři dny toulala se městem jen zcela neplánovitě, prochodila desítky kilometrů a dotýkala se města letnými doteky, které stále víc a víc byly doteky okouzlení, zamilovanosti...*³² Hrdinka tuší, že začíná nová etapa, restart, jaký už dlouho potřebovala. Při toulkách městem často myslí na zesnulého otce, vybavují se jí dávné vzpomínky na jeho pevné zdraví a vitalitu. Jak by se asi dmul pýchou, když by věděl, že jeho milovaná dcera prochází starobylým městem a již brzy začne bádát a objevovat nové souvislosti. Nové poznatky by mohly znamenat průlom v otcově započaté práci o vztazích česko-italských, a být tak klíčem k jejímu dokončení.

Po několika letech a jednom nevydařeném bouřlivém manželství se Najka toužila vrátit do „malé“ rodné Prahy. Navzdory silné lásce k Římu cítila, že jejím skutečným domovem je skromný byt v Nuslích, kde žila s tetou a matkou. Po nalezení manželových záletnických dopisů ji absolutně nic nedrželo v cizí zemi. Ihned po příjezdu do Říma Holcová cítila silné pocity. Antické město se stalo jejím novým útočištěm. Později měla všechna místa, uličky a zákoutí spojená s nevěrným manželem, a město se jí zprotivilo, odcizilo. V tomto momentu si uvědomila, co znamená skutečný domov – místo, s nímž má tu nejsilnější citovou vazbu již od dětství. Návrat do rodného města lze chápat jako uzavření míru s Prahou, jejími kladnými i zápornými stránkami, a schopnost přijmout staré křivdy. Město nabízí nové možnosti, zároveň v sobě ukrývá staré, nezapomenutelné okamžiky. V tomto momentu je hrdinčin postoj ambivalentní. *„Bože, bože, Václavské po třech skoro letech, Mezibranská po třech letech, firma Jaroslav Kos, cukrářství po třech letech! Jak jiné to bylo, než si to představovala*

³¹DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 234.

³² tamtéž, s. 252.

a zároveň...totéž, jiné a stejné a po Římu všechno trochu scvrklé, znepatrnělé, pomešší, zeskrmnělé...“³³

Prostředí nádraží v Římě je při odjezdu protagonistky velmi bohaté a podnětné. Je opravdu horký den, v nádražní hale se nachází mnoho zaměstnanců převážejících vozíky s občerstvením, kufrů a jiná zavazadla. Různorodé zvuky jako skřípání vlakových brzd, nezřetelné lidské hlasy či pokřiky zaměstnanců vzájemně splývají v ustálenou a opakující se symfonii. Nesourodé ovzduší symbolizuje celkový pobyt Holcové v Římě. Živé, dynamické, podnětné a chaotické město se silným duchem zanechalo v duši hrdinky pouze větší zmatek, i když se zpočátku zdálo, že bude její spásou a vykoupením. *„Signály šly jeden za druhým, ambulanti vozíky s ovocem a časopisy se skřípavě přemísťovaly, opálení nosiči vrhali se kolem nich ve směru pokřiku facchino! facchino!! a lidské hlasy se potkávaly v neobyčejných disonancích.“³⁴*

2.3 Postavy

Hlavní a stěžejní postavou knihy je Diana Holcová, pražská rodačka z profesorské rodiny. Vývoj této postavy je velice pestrý a bohatý, Dvořáková čtenáře komplexně seznamuje s jejími rysy a úmysly. Vnitřní svět sledujeme pouze u protagonistky, do myšlenek dalších postav lze nahlédnout pouze výjimečně. Tato skutečnost navozuje poměrnou jednostrannost v utváření názorů na ostatní postavy a na samotné chování Holcové. Velká subjektivnost v pohledech ženy (autorky) na další ženu, tedy Dianu, dokazuje autorčino až zaujaté hledisko ve prospěch žen. Ty jsou totiž v knize vykreslovány poměrně kladně, nejsou vykonavatelkami zla. Ve vytváření postav mužů autorka tíhne k schematismu a typizaci postav. Kromě otce jsou muži totiž představiteli nečinnosti, lenosti a vypočítavosti. Podobný pohled zastávají i M. Blahynka a kolektiv, a to k její tvorbě z poloviny dvacátých let: *„Také v dalších svých povídkových souborech, novelách i románech z druhé poloviny 20. let soustředila se Dvořáková především na osudy dívčích a ženských postav, které vykreslila se zvláštním citovým zaujetím, přecházejícím někdy však až do barvotiskové polohy čtení pro ženy a dívky.“³⁵*

Příběh začíná scénou mezi Dianou a jejím manželem Bedřichem. Velice dynamická část z nádražní haly líčí jejich složitý vztah, z této části lze pochopit pouto mezi nimi opravdu dokonale. Doktorka opouští svého partnera po dvou letech manželství, odjíždí z Říma do Prahy

³³ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 382.

³⁴ tamtéž, s. 10.

³⁵ BLAHYNKA, Milan, ed. *Čeští spisovatelé 20. století: slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 112

a nechává za sebou jak několikaletou vědeckou práci, tak i osobní život. Bedřich má o svou ženu starost a uvědomuje si, že ho nenávratně maže ze svého života, ale i přesto ji starostlivě žádá, aby mu dala vědět, jakmile dorazí domů. „*Ale ovšem, Béd'ou, samozřejmě, spolehni se,“ pravila chlácholivě i trochu podcenivě, jako by mluvila s děckem, neboť ho i litovala pro bolest, kterou mu svým návratem do Čech nemůže nezpůsobit, i se sladce hořkým ženským zadostiučiněním vychutnávala, že si jednou, na chvíli, trochu vyměnili úlohy, že i on pro ni jednou doopravdy, živelně trpí.*³⁶ Touto citově zabarvenou a celkem univerzální odpovědí hrdinka sice dala najevo svůj soucit, mezi řádky však lze číst její oproštění se od vztahu s Béd'ou. Vystupuje jako vyrovnaná a na úrovni, připravena rozloučit se důstojně, bez emočních výlevů. Při rozhovoru s Béd'ou si vzpomene na staré křivdy a v jistém ohledu se jí líbí jeho starost a obavy, cítí se být centrem mužova světa – konečně. Po letech vztahu lze předpokládat chyby na obou stranách, avšak Diana naznačuje pochyby o Bedřichově věrnosti. Ve výše citované pasáži lze spatřit také pomstu. Tentokrát trpí on. Zakusil stejnou bolest jako ona a pocítil, jaké to je.

Hlavní protagonistka ke svému bývalému partnerovi necítí zášť, bere ztroskotaný vztah jako hotovou věc, od které odchází s čistým štítem.

Pasáž, kde Bedřich mluví o šťastném společném životě, jakmile za ní přijede do Čech, je z jeho strany idealizovaná. Muž jí o této skutečnosti přesvědčuje, nicméně ví... žádná taková budoucnost nenastane. Tímto sebeklamem se snaží namluvit svému srdci, že o Dianu nepříjde, myšlenkami upokojuje vlastní mysl, až možná v jednu chvíli této představě začne sám věřit. Hrdinka si tak ověří, že osoba, se kterou žila dva roky, se nikdy nezmění, a i v posledních společných chvílích Bedřich působí povrchně a naivně.

Holcová popsala Bedřicha následujícími slovy: „*Přece jen, ... přece jen, ... byl to ovšem, ... pouze jednoduchý člověk, pouze primitivnější nervová a mozková organisace, muž bez zásad a vlastně neschopný je i jen chápat, nebylo, není, nikdy v něm nebude nic z usilování o jakékoliv ideálnější, nadosobní cíle,*“³⁷ Lze pouze polemizovat o tom, co vše se ve vztahu událo, z úryvku je ale vidět tendenci Holcové bývalého partnera shazovat. Nadřazuje se nad něj, považuje se za schopnější, intelektuálnější a vyspělejší osobnost. Kritizuje jej za přízemnost a nebojovnost v oblasti osobního rozvoje. Mezi těmito lidmi byla láska, velice silný cit, spalující vášeň ale i velká naivita – jak už tomu bývá. Diana byla naivní, měla na očích růžové brýle, touha se jí zcela zmocnila a v návalu euforie si Bedřicha vzala, i když věděla, že tento neperspektivní muž není tím, co od života očekává.

³⁶ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 11.

³⁷ tamtéž, s. 16-17.

Při posledních společných momentech si uvědomí své stále přetrvávající emoce, o nichž si myslela, že v sobě navždy pohřbila. Pociťuje touhu jako dřív, avšak je si vědoma chvilkovosti onoho melancholického pocitu, kdy něco opouštíme a bojíme se nových a neznámých životních etap. „*A ona naposledy pila tu bledou, všední, druhdy tak živelně milovanou tvář a docela v posledních zlomcích vteřiny věděla, že přes to všechno, co bylo mezi nimi, ho vlastně stále ještě má ráda a že se ho nechce vzdát, toužila po něm jako vždy...*“³⁸ Ve strachu najednou chceme, aby vše zůstalo jako dřív, abychom nemuseli vystupovat ze své komfortní zóny. Bez razantních kroků se však nelze rozvíjet, což ví i protagonistka. Motiv vlaku a cesty je jakýmsi směřováním k cíli. Žena odjíždí a muže nechává za sebou. On se nikdy nezmění, stále bude zastávat ty stejné životní hodnoty, nebude chtít být lepším. Ona odjíždí, motivovaná svou badatelskou prací. Dokáže velké věci, je si vědoma svých schopností a směřuje až k nadosobním cílům.

Odjezd a loučení symbolizuje umírání, protože skutečně, část obou, myšlenky a vzpomínky na společné soužití tímto momentem zemřely.

Při cestě vlakem hlavní hrdinka vzpomíná na své dětství a finanční krizi rodičů. Otec Diany, akademický pracovník, většinu svého času věnoval práci a psaní knihy. Věta „*Z otcovy bytosti jí z nejtěplejšího mládí utkvěly tři, čtyři dojmy, které se teď míhají nepravidelně na ploše ženiny obrazotvornosti.*“³⁹ Podává obraz o časovém úseku, který spolu jako rodina trávili. Otec evidentně neustále pracoval, profese mu byla milejší než kvalitní čas s nejbližšími. Holcová od svého otce mnohé pochytila, taktéž se vášnivě věnuje kariéře a je ochotná vše ostatní nechat za sebou. Nedá se říct, zda byl Holec vyloženě záporným charakterem. Byl pro dceru vzorem, mnoho věcí jí i naučil (jak později hrdinka vzpomíná), dostala od něj všechno, kromě dostatečné mateřské lásky. V mládí byla navyklá pouze na matku a eventuelně hospodyně, roli tatínka jako hlavy rodiny moc nevnímala. Jeho absence v některých etapách jejího dospívání jí přesvědčila o tom, že jej vlastně nepotřebuje. Zvykla si na to. Musí se spoléhat sama na sebe, a to výrazně ovlivnilo její další život, především partnerský.

Otec je v románu velice výrazná postava, ani tak jednáním jako spíš vzorem a hodnotami, které uznával. Holcová zmiňuje výraznou příhodu, kdy se dozvěděla o otcově slábnoucím zraku. Tatínek dceru požádal, aby nic neříkala matce – měli tak mezi sebou tajemství, což je určitě více semklo. Ve vztahu dvou lidí jde v první řadě o komunikaci. Svěřováním se a následnou rozmluvou nad problémem lze vše nějak vyřešit. Tajit před

³⁸ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 18.

³⁹ tamtéž, s. 29.

manželkou takový zásadní problémem nebyl dobrý tah. Lidé v takto posvátném svazku se už nemohou orientovat pouze na sebe, musí brát ohled i na toho druhého.

Najka, jak Dianě říkali rodiče v období dětství a dospívání, si začíná plně uvědomovat nejen otcovu zhoršující se schopnost vidět, ale také involuci, proces degradace jeho dovedností a fyzických schopností. „*Jak sedíc, vedle něho, svírala otcovu paži, teprve si uvědomila, jak je ta paže útlá jako u chlapce, jak celý otec je hubený, předčasně zestárlý... není mu ještě... pětáctýřicet a vypadá jako stařec.*“⁴⁰ Pro mladou, dospívající dívku je složité vidět nejbližšího rodinného příslušníka na pokraji sil. Její pohled na svět je lehce naivní, ale určitá forma vystřízlivění přijde, když si začne všimnout jeho nemohoucnosti. Jakmile se o chorobě dozvěděla matka, okamžitě začala jednat – sháněla nejlepší lékaře, ale hlavně peníze na kvalitní péči. Rozprodala cennosti a každé odpoledne docházela pracovat. Jako žena a manželka se zachovala velice statečně, nepomyslela na sebe a dělala vše pro dobro manžela, pro rodinu. Náročnou léčbu v Mnichově se jí přece jen podařilo uhradit. Nečekala žádné uznání či vděčnost, dělala vše z dobroty srdce, nesobecky. Matka představuje ryzí altruismus, absolutní oddanost nejbližším.

Najka se dozví o neúspěšnosti léčby v Mnichově. Otec trpí zeleným zákalem, jenž nelze léčit, a brzy oslepne. Po této informaci hrdince docházejí slova. V koutku své duše věděla, že život není pohádka a vše nemůže dopadnout vždy dobře. Tímto momentem jí končí období dětství a nevinných her. Vystoupila z bezstarostného světa a veškeré plány do budoucna zdají se být nedosažitelnou ideou. Protagonistka bere veškeré břemeno rodiny na sebe, cítí se být vyzrálá a dospělá, síla uvnitř ní roste. Vyvstalý problém ji nezastrašil, nerozbrečela se jako dítě, avšak začala nad ním racionálně uvažovat jako dospělá. Dvořáková bravurně vyjádřila přerod dívky v silnou a nezávislou ženu se správným úsudkem, schopnou postarat se o své nejbližší s grácií.

Zdravotní stav hlavy rodiny se rapidně zhoršuje, matka i dívka fungují prakticky neustále v jakémsi úsporném režimu. Veškeré starosti a práce se točí kolem nemocného. Ženy nesou situaci statečně, vydávají ze sebe doslova vše, avšak v podvědomí si jistě kladou otázku, jak dlouho to vše bude trvat. Určitě jim v hlavách vyvstávají myšlenky, zda by nebylo lepší, kdyby už milovaný tatínek netrpěl a nepociťoval tak palčivou bolest. „*A v nějakém závitu mozku odvíjela se myšlenka, již hned nato ztýrané srdce označovalo za hanebnou, šílenou, zlotřilou, podlou, a která přes to vše byla vlastně jen přirozenou, ...kdyby už byl raději všemu konec.*“⁴¹

⁴⁰ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 72.

⁴¹ tamtéž, s. 115.

Najčin charakter se mění, z dříve optimistické a životem naplněné dívky se stává „chodící tělo bez duše“. Zajímavá je proměna jejího chování k matce. Stále k ní přistupuje s respektem, nicméně v jejich rozhovorech můžeme zaregistrovat jistý podtón arogance ze strany Diany. Jako by jí dávala za vinu svojí zpackanou budoucnost.

Úryvek zcela vystihuje Dianiny vnitřní pohnutky a stavy, naprosto ovlivněné současnou situací: „*Zamknu jednoduše byt, ucpu, až oni usnou, kdejakou skulinu, zotvírám plynové kohoutky a... bude pokoj! K čemu nám je tohle všechno?*“⁴² Hrdinka je na pokraji sil, nechce pokračovat v neustálém koloběhu, nemá již vlastní existenci pevně v rukou, jelikož své mládí obětovala ve prospěch rodiny. Nikdy si nedopřála jakékoli povyražení a oddaně pomáhala rodičům, často dělala i práci za matku, aby toho na ni nebylo moc. Myšlenky d'ábelské, zvrácené až patologické jsou v této situaci odrazem vnitřního vyhoření a fyzické ztrápenosti.

U umírajícího člověka se těsně před smrtí mohou projevit známky zlepšení jeho stavu, mnoho blízkých se proto může domnívat, že se jeho stav bude nadále zlepšovat. Podobný případ nastal i u otce hrdinky. Po dnech, kdy vůbec nereaguje na podněty, není schopen vyjádřit smysluplnou větu či se pohnout, začíná opět mluvit, a to dosti srozumitelně a zřetelně. Muž dceři děkuje za veškerou poskytnutou pomoc a láskyplnou péči, ocitl se na okamžik v plném vědomí.

Dny nemocného se naplnily časně z rána na Štědrý den, Dianě i matce se v jistém smyslu ulevilo, péče o něj je vyčerpávala po všech stranách. Pro umírajícího by se rozdaly, snažily se činit, co mohly, aby netrpěl. Mezi dvěma ženami zásadní rozdíl, a to v kontextu vyrovnávání se se smrtí. Dívka je mladá, plná očekávání a lépe akceptuje smrt tak blízkého člověka. V porovnání s ní je tu paní Holcová, jež ztratila svou osudovou oporu a lásku, život se jí zdá prázdný, nemá už žádné ideje o cíle. Jako by její duše zůstala se zemřelým. Autorka ji charakterizuje jako nepředstavitelně silnou. Obzvláště těžkým obdobím pro ni byly chvíle po pohřbu. Osudem zlomená Hana Holcová přišla smrtí manžela o kus sebe, ale i přes své utrpení nacházela tolik sil. „*Ale v noci Najka musela lehat do postele k ní, po celé dlouhé hodiny držela vetvý uzlíček matčina těla přitištěný na srdce, vinula jí k sobě jako churavé děcko, jako by si byly vyměnily úlohy a ona teď byla matkou a zestárlá matka dívenkou, která hledá u ní ochrany,*“⁴³ Z úryvku je patrná matčina nemohoucnost a životní vyhořelost. Dcera je to jediné, co jí zbylo. Pro Dianu je situace ve skutečnosti stejně obtížná, avšak má v sobě pud starostlivosti. Protagonistka velmi dobře ví, že tu musí být pro matku, a proto nedává své smutné a zdrcené reakce příliš najevo. Na první pohled ochranné chování působí dospěle.

⁴² DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 116.

⁴³ tamtéž, s. 127.

Když se zcela zanalyzují projevy jejího chování, lze zpozorovat uzavřenost a zvláštní tvrdost, kterou v sobě hrdinka má. Z pochopitelných důvodů své emoce před rodičem skrývá, to má však za následek hromadění smutku, zlosti a nepochopení pod maskou za jiných okolností usměvavé dívky.

V období vrcholící puberty se Diana o letních prázdninách setkává s Vojtěchem Votavou. Ten dívku zahrnuje dopisy, chce se s ní spřátelit. V úsilí zachovat korespondenci neúnavně posílá mnoho psaní, a to i dlouho po skončení prázdnin. Protagonistka, psychicky vyčerpaná, netouží po kontaktu, neboť jej považuje ve své situaci za zbytečný a časově náročný. Pokládá až za dětinské psát si s ním. Všechny starosti Holcovou uvedly do života dospělých, už překročila práh mládí a stala se z ní žena. Vojtovu snahu v myšlenkách odsoudí, odepře si lehké pobavení se, zábavu, jakou dlouho kvůli všem starostem nezažila.

Po několika měsících však zmiňuje touhu po vztahu s chlapcem svého věku. Dívka byla od svého mládí pevně rozhodnutá dát se na vědeckou dráhu: „...*co konečně já sama, která se bezmocně dívám, jak utíkají léta mého mládí, o nichž se říká, že jsou blažená, bezstarostná? Bože, vždyť mně by se také líbilo mít známost s chytrým chlapcem mého věku! Chodit s ním do divadla, na výlety, dostávat psanička, parádit se pro něho...*“⁴⁴ Naprosto beznadějná touží mít přítele, aby mohla být pro někoho důležitá. Citovou stránku přesunula do ústraní a fungovala jako robot. Na zmíněný styl života si nevědomky navykla. Otázkou zůstává, zda bude schopna opět otevřít své srdce a zda světu ukáže silné city a emoce, které v sobě již patrně pohřbila. Paralelně s touhou po citu či lásce prochází studiem tolik vytoužené filozofie. Najka v tomto období jen kvete, a to jak intelektuálně, tak do krásy. „*Diana stále ještě chodila po ulicích všeska záříc, stále ještě si vykračovala s hrdou soběstačností studentky a lesní bohyně zároveň a nabídky nezávazných studentských flirtů odmítala s přezíravou pobaveností děsně sebevědomého dívčího intelektu.*“⁴⁵ Tento výňatek odkazuje na nevýraznější osobnostní rysy Diany. Dívka odmítala pozvání a nabídky z důvodu pracovní vytíženosti, což byla částečně pravda. Nutnost pracovat za každou cenu a v každé volné chvíli si dívka občas jen nalhávala. Ve skutečnosti se považovala za inteligentnější a schopnější, než kdokoli jiný. Nespokojila by se s obyčejným a průměrným partnerem. Protagonistka si byla velice dobře vědoma své krásy, inteligence a celkového intelektu, v jistém ohledu si libovala ve své výjimečnosti. Stylem oblékání vyčnívala nad ostatními, našla v chudobě a nuzných šatech exkluzivnost, která ji odlišovala.

⁴⁴ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s.116.

⁴⁵ tamtéž, s. 156.

Horlivá studentka s jiskrou v očích si plní svůj sen a studuje filozofii na univerzitě. Naprosto uchvácená dějepisem již z dětských let zcela propadá vědám historickým. Příbuzní a matka v ní vidí tvrdost a neženskost v tom smyslu, že potřebuje mít neustále vše podložené – jako správný historik. Nejenom svým výběrem profese, ale také jasně zaměřenými zájmy, boří stereotyp ženy v domácnosti a vzorné manželky, jako je například paní Holcová. Tu jejich známí nazývají jako „paní profesorovou“, což vystihuje její životní zaměření. Ty dvě se nikdy nemohou zcela pochopit, Najka nikdy nedokáže vysvětlit svou vášeň pro dějiny a věci minulé. Utíká do minulosti a hledá v ní krásu a skryté duchovno, touží se s historickými osobnostmi i prostými lidmi sžít. V dějinách najde klid, po němž její srdce prahne, jsou totiž neměnné a jasně dané, nemohou již ublížit nenadálými událostmi. Hrdinka bojí přítomného okamžiku, uchyluje se k minulosti a zapomíná žít.

Při studiích dívku zaujme Milan Popel, vykazuje totiž stejný zápal a energii do knih a poznání jako ona. Vzniklé přátelství se brzy přerodí v silné, dosud nepoznané a neprobádané city. Diana v sobě řeší otázku, zda je schopna přijmout Milana jako přítele a spřízněnou duši. *„Ale nyní, kdy docházelo k věci samé, ... proč třeba všechna náboženství světa ukazují na smyslnou vášeň jako na léčku pekla? Tak ač po tom polibku toužila, zároveň se ho i strachovala, bála se, že přijme-li jej jednou, bude po něm žít i nadále,“*⁴⁶ Najka je v tomto ohledu nerozhodná a rozpolcená. Obává se přílišné citovosti, co by snad k někomu mohla chovat. Pokládá si otázky morální čistoty již zmíněného polibku a jeho případných následků. Pro sentimentalitu nenachází místo, její srdce žíznilo po poznání světa a historických spojitostech. Nemůže dopustit, aby jí láska k perspektivnímu chlapci zastínila obzory, snad by opilá vášní po fyzicku zapoměla na svůj skutečný úděl, a to sice pokračovat ve studiích, probádat temné a dosud neznámé epochy či navázat na profesоровu životní práci. Devatenáctiletá dívka si usmyslila postupovat dále v bádání nad styky česko-italskými, rozhodla se dokončit otcovu dlouholetou práci a uctít tak jeho čest a památku.

Po prázdninové odluce se oba opět setkávají, lze mezi nimi vycítit napětí z již dříve nenaplněného polibku. Protagonistka v průběhu odloučení změnila svůj postoj, v Milanovi spatřovala svou spřízněnou duši, toužila po něm, v jeho přítomnosti jako by její chladné, racionálně konající srdce roztálo. V hloubi jej milovala, nicméně polekaná neobvyklými stavy nedala navenek znát své zalíbení a chovala se odtažitě *„Dospívali nezadržitelně k nejkrásnější hranici, ... ale po každé v poslední rozhodné chvíli... v dívčinyh nervech jako poplašný signál*

⁴⁶ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 176.

rozezvučel se úlek a bylo v ní náhlé vzepření se, jež posledním rozmachem oddálilo jeho planoucí, toužící, štíhlé tělo. A on...se dal odstrčit.“⁴⁷

Po této odmlce vztah mladých hrdliček neustále vzkvétá, nevinné polibky se proměňují ve stále větší něžnosti. Paní profesorová si povšimne dceřiny proměny. Stále věnuje většinu času knížám a učení, avšak z chlapcovy stále častější přítomnosti je nervózní, má o dceru strach. Nechce ji ztratit, v podstatě je to jediný člověk, kterého má. Poukazováním na Milana jako na neideálního a pro dceru nehodícího se přítele akorát zkomplikuje svou komunikaci a vztah s Dianou. Neuvědomuje si dceřinu potřebu po soukromí a pokaždé, když by snad k něčemu mělo dojít, naruší dva zamilované svou přítomností. Tímto chováním zpřetrhá pevně zbudované vazby s dívkou, a ztratí ji tak dříve, než by se dalo čekat.

V relativně klidném a již ustáleném období mezi prací, školou a osobním životem nastal zlom v podobě světové války. V Praze se objeví Vojtěch Votava, tajný ctitel z let dřívějších, s nabídkou formálního sňatku. Votava je povolán, avšak je si vědom finanční situace, v jaké se Najka s matkou nacházejí již několik let. Pokud by si pro něj osud přichystal to nejhorší, mohla by devatenáctiletá studentka pobírat penzi. Tímto čistým altruismem dívku naprosto uchvátil, ale zároveň v ní podnítil pochybnosti. Také Votava začne Holcové rozmlouvat vztah s Popelem, varuje jí před ziskuchtivou rodinou Milana. Po tolika letech utrpení a práce, kdy mladá Holcová nic nepožadovala, byla příkladnou a vzornou dcerou, si jen na chvíli dovolila poslechnout slabý hlásek srdce a následovat své tužby – být s Milanem. Poprvé v životě pocítila lásku k bližnímu, nerodinnému příslušníkovi, ve kterém nacházela oporu a pochopení. Lidé zdají se být nepřejícnými, jako by nikdy nebyli mladí a poblouznění. Žádný vztah není dokonalý, ne všechny skončí šťastně, avšak i zkušenost z nešťastného vztahu je důležitá, ne-li zásadní pro další směřování. Nejvíce se lze poučit z vlastních chyb a prožitků. Zázitek ne zcela pozitivní může rvát srdce, nicméně utváří náš příběh, formuje osobnost a činí nás silnými a vytrvalými.

Vnitřní rozpolcenost Diany se již přenáší i do jejího vztahu s Popelem. Miluje, tělo jí hoří po intimitě a něžnostech. Je to však dívka příliš racionální, odepírá si vnitřní zápal a naplno se věnuje disertační práci. Z výčitek přílišné náklonnosti k chlapci často usedá ke školním povinnostem s větší vervou než kdykoliv předtím. „*Co kdyby mu povolila a... měla dítě? Pak by bylo... po všem. Po studiu, bádání, po její budoucnosti vědátorky - - na věky...*“⁴⁸

Protagonistka je člověkem poctivým a oddaným svým povinnostem na sto procent. Pokud by se ale naplno nevěnovala bádání, měla by pocit, že ochuzuje sama sebe a nevydává ze sebe to, na co by mohla být právem pyšná. S Milanem ale vidí budoucnost, možná i rodinou.

⁴⁷ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 205.

⁴⁸ tamtéž, s. 206.

Na tyto myšlenky dávno rezignovala, pevně rozhodnutá věnovat se pouze pro ni drahé historii. Láska mění její osobnost, nyní v srdci nachází místo pro vášeň, zcela jinou, než doposud cítila k prastarým budovám či dějepisným souvislostem. Prozatím však nedokáže sloučit rodinný život a vědeckou činnost.

Popel od Diany očekává přinejmenším stejnou vášeň, jakou dává on jí. Plně by se jí poddal, avšak ona něčeho takového není schopna. Nelze se někomu oddat úplně, když po tom člověk netouží z celého srdce. Tento duševní rozkol již přímo zasahuje do vztahu s Milanem, toužícím po další fázi vztahu. Neschopností rozhodnout se způsobuje partnerovi bolest, ten se od ní nevědomky vzdaluje, už to nejsou dvě semknuté a spřízněné duše. Dívka by se mu odevzdala celá, ale jen proto, že to opačné pohlaví chce, spatřuje v tom jakousi povinnost vůči němu. Jakmile se dozví o dámské společnosti doprovázející jejího milovaného do vináren zažehne v ní nezkrotný oheň žárlivosti. Nyní by mu nejraději padla do náruče a ukázala mu, co jako žena umí, avšak jednal by za ní chvilkový, nicméně velmi silný pocit – nebyla by to ona.

Po dokončení disertační práce a získání titulu se čerstvě promovaná doktorka rozstóná, tíha lásky v kombinaci se školními starostmi udělaly své. Najce se zcela podlomí zdraví, organismus stávkuje a dožaduje se odpočinku. Teta s matkou si dělají starosti, raději nemocnou převezou do sanatoria. Ještě před odjezdem se dívka setká s Popelem, aby se s ním mohla rozloučit. „*Nemohl za to, že cítil, jak její nemoc se mu fysicky přičí přes nedávnost vši té žhavé milostné touhy, kterou k ní cítil!*“⁴⁹ Náklonnost jednoho z milenců ochabla z důvodu nemoci, která mu přišla odporná. U Popela nastal moment prozření, viděl svět v plných barvách, a ne přes růžové brýle jako doposud. Chorobný strach z těžké nakažlivé nemoci v něm probudil pochybné myšlenky o Najce a celém jejich vztahu. Milan je vyspělý a chytrý muž, nicméně v jeho nitru převládá uvažování nevyzrálého chlapce, prahnoucím pouze po vlastním dobru. Lze ho porovnat s Vojtěchem Votavou, postavou z dívčiny minulosti. Vojtěch od Diany nikdy nic neočekával, byl vytrvalý ve svých snahách získat ji, myslel na ni ustavičně. Byl ochoten poskytnout jí trvalý příjem v podobě penze, když by padl na frontě. Z jeho strany lze rozpoznat zalíbení v pravém slova smyslu. Lásku ochrannou, vycházející z dobroty srdce. Oproti tomu Milan toužil hlavně po fyzicku, nedokázal v sobě zadržet živočišné pudy a tlačil v tomto ohledu na ještě nepřipravenou, traumatem z dětství poznamenanou dívku. Jedná se o lásku chlapeckou, neschopnou v sobě obsáhnout světlé i temné stránky vztahu. Touto zkušeností si hrdinka musí projít, aby následně zjistila, co pravý cit není.

⁴⁹ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 216.

Motiv práce a bádání zdá se být klíčovým pro životní volby hrdinky. Je poznamenaná z dětství, netouží mít rodinu a potomky. Zmocnil se jí strach a hrůza. Při budování kariéry, při vykonávání profese, kterou z celého srdce miluje a rozumí jí, nemusí tento strach překonávat. Nemusí čelit těžkým rozhodnutím, partnerským rozmluvám a hádkám. Nemusí se hlídat, aby snad neřekla slova, jež dokážou zranit toho druhého. Bádání nepřináší žádné pocity, na které by se musela ohlížet. Práce je v podstatě němý a věrný přítel, za nic ji neodsoudí, nezkritizuje, bude stále poskytovat to, co její srdce žádá nejvíce.

Zemský archiv v Praze projevil zájem o mladou doktorku a Diana ihned nastoupila na pozici pomocné síly. Konečně tedy vykonává profesi, kterou si od útlého dětství vysnila, pracuje neúnavně a poctivě. Přece jí však něco chybí, není tak výmluvná jako dříve, matka v ní nepoznává svou veselou dceru. „*Co tě stále trápí...? Svěř se matce! Najka se ovšem pokaždé hlasitě hraně bodrým tónem ohrazovala: Ale nic, muci, co tě nemá, jsem spokojená jako dávno ne! Leč paní po straně pokyvovala hlavou: Mně budeš něco povídat, dítě!*“⁵⁰ Najka poznala důležitost, jakou povolání obnášelo, avšak nač jí byly vydělané peníze, když se po práci neměla ke komu vracet. Více než kdy předtím nyní touží po náklonnosti opačného pohlaví, možná i lituje své přílišné racionálnosti a rychle prožitého dětství. Kdyby více poslouchala své srdce, nepocítovala by nyní zvláštní prázdnotu ve svém nitru.

Po pročtení srdcervoucího listu od Milana, v němž jí nepřímo vylíčil, že k ní již nic necítí, vyplakala se ze všeho, co jí doposud provázelo. Dopadlo na ni několik let dřiny a utrpení. Jakmile však tento emocionální výlev pominul, odebrala se do zemského archivu pracovat. Jako robot přestala přemýšlet o svém zlomeném srdci, zcela bezmyšlenkovitě jala se vykonávat co nejsvědomitěji profesi, k níž kdysi její srdce hořelo touhou.

Novou životní etapou se pro Dianu stává pobyt v Římě, kam odcestuje za prací a kde hodlá zapomenout na nevydařený vztah. V římské kolonii pracuje několik stipendistů a vědců, které semknula společná profese a úsilí. Najka do skupinky ihned zapadne, nicméně mladá a energická historička zdá se všem poměrně dost uzavřená. Dívka stále nepřekonalala bolest, kterou zažila v Praze. Vlivem zcela nového a podnětného prostředí je ještě více uzavřená než kdykoliv předtím. Plnými doušky nasává všudypřítomnou historii, nicméně žije spíše ve vlastním vnitřním světě, kde je jako v ulitě schovaná před vlivy vnějšího, krutého života.

Nedlouho po příjezdu se stále více setkává se Švédkou Trude, jako by osud chtěl, aby se staly přítelkyněmi. Trude nebylo přáno, stejně jako Dianě. Tyto dvě dámy se našly jedna v druhé, chodí do společné práce a svým způsobem v sobě našly spřízněné duše. Vše se pomalu

⁵⁰ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 239.

ale jistě začíná otáčet k lepšímu. Vánoce Holcová prožije ve společnosti svých českých kolegů. Byl to první opravdově prožitý Štědrý den za několik let. Z vánoční atmosféry protkané líbeznou melodií koled se již dospělé ženě rozbušilo srdce. V kolektivu tak poklidném a vřelém pocítila domov. Domov jako místo, kde její duše nalezne klid, kde by snad mohla být šťastná a otevřít své srdce.

Odhodlaná hrdinka se rozhodne k sobě pozvat souseda, umělce a kopistu pana Juzsiho. Naprosto neočekávaně ji po několika prohozených frázích zahrne polibky. „*Ucítila, že jeho ruka, která přestala hladit prohýbavý hřbet kotěte, se vztáhla po její, že se jí zmocnil, a nyní že ji pokrývá drobounkými, horkými, chvatnými polibky. Jakási příjemná zemldenosť se pokoušela proklouznout jejími nervy a musela se násilím vytrhnout z té hebké malátnosti,*“⁵¹ Najce cosi vnitřního nepovolilo oddat se Juszimu, již dříve zmíněná přílišná rozumovost v dívce stále převládala a bránila volnému průchodu pocitů. Morálka a zásadovost, které jí vštěpovala matka, vzala nyní Diana za hlavní, život udávající hodnoty. Zásadním problémem protagonistky je strach z prohřešku vůči Bohu, tím pádem strach z porušení mravní čistoty. Nepochybně v sobě má taktéž blok z dětství. Holcová se po vášnivých dotecích cítila poblázněná, oněmělá, jako na obláčku. V dalších chvílích se snaží logicky a střídavě si pana Juzsiho zprotivit, porovnává jeho intelektuální vlastnosti se svými a zjišťuje, že takový muž by jí stejně nebyl hoden. Hrdinka neuvědomuje důležitý fakt. V lásce nejde o to, kdo má vyšší mentální úroveň, kdo je schopnější a usilovnější v práci. Doktorka hledá logiku tam, kde vůbec nemá figurovat. Láska není logická. Při opravdové zamilovanosti člověka ovládá srdce, které naprosto idealizuje skutečnost, vše kolem se zdá být krásné, neskutečné. Ten hřejivý, slovy nepopsatelný pocit pulzující tělem není dílem chladného racionálního rozumu.

S postupem času se hrdinka cítí osaměle a prázdň. Historička si vyčítá životní asketismus, nikdy se totiž dostatečně neuvolnila, neužila si mladické, bezstarostné okamžiky, neprotančila a neprohýřila celou noc jako ostatní v jejím věku. Byla na sebe moc tvrdá, omezovala se. Nyní hořce lituje v podstatě neprožitého dospívání. Dostatečně vyžralá a úspěšná protagonistka přehodnotí svou dřívější honbu za učením a akademickými cíli. Myslela si, že po dostudování bude nadobro šťastná, nic jí nebude chybět ke štěstí... a přece. Lidé jsou od přírody družní, utvářejí rodiny a obklopují se ostatními. Doktorka je ve společnosti vybrané, na rovnocenné úrovni, nachází se v hustě obydleném městě, a i přesto se cítí být osamocena. Jen jeden člověk stačí k naprostému blahu, ten pravý, který dá její existenci smysl. Najka prahne

⁵¹ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 268.

po lásce, chce jí více než kdy dřív, s tím jedním by se mohla přenést přes dětská traumata a začít konečně žít.

V rozhovoru s Trude se vyzná ze svých trýznivých pocitů, z chťiče po mužské náklonnosti. Tělesné a duševní pudy začaly pomalu zaslepovat její logické úsudky, vášně kolovala celou podstatou, již nemohla déle fungovat takto osamoceně a bez něhy. Následující věta přímo vystihuje, čeho se vlastně mladá doktorka bojí. „*Já za mák nechci být slepicí, odkázanou ve všem všudy na muže, který snad jednou přijde a snad nepřijde!*“⁵² Diana se nechce stát typickou ženou v domácnosti, spoléhající ve všech ohledech na manžela. Chtěla by být ve vztahu silnou a nezávislou ženou, žít po boku manžela v harmonii, bez jakékoliv závislosti na něm. Tento názor je dost zkreslený. Historička sní o ideálním a rovnocenném vztahu, což je celkem naivní představa soužití. Ve vztahu přirozeně spoléháme na druhého, očekáváme, že se k nám vrátí. Partnera lze považovat za druhou polovičku, která nás dotváří, bez ní jsme neúplní. V dívčině představě vztahu dva partneři žijí spíše vedle sebe, nikoliv spolu.

V rámci hovoru s drahou přítelkyní Najka zmíní jednu ze svých vzpomínek na univerzitního profesora. Učitel pracovitě protagonistce jednou řekl, že má v sobě „neženskou vážnost k práci“. Tento výrok ukazuje, jak se tehdejší společnost stavěla k dívkám ambiciózním, toužícím po kariéře. Nebylo obvyklé, aby se ženy ubíraly tímto směrem. Vědecky pracující muži byli bráni jako jistota a hlavně kvalita. U žen takové očekávání nebylo. Musely si svou zodpovědnost a pracovitost obhájit, a když už se tak stalo, nebyly podle některých rovny mužům. Holcová zmíněný názor vyvrací, snaží se svou neúnavnou pílí dokázat ostatním emancipovanost a intelektovou rozvinutost. Ona a mnoho dalších usilovně pracují a zaslouží si od veřejnosti stejné uznání, jaké se dostávají od opačného pohlaví. Činnosti vykonávané čistě muži se po válce staly přežitkem. V období války si ženy dokazovaly schopnosti, o kterých dumaly, zda je vůbec mají. Upevnily své místo a vyhradily se vůči mužům. Už si nenechaly vzít svobodu dělat cokoli, po čem jejich srdce prahlo.

Při jedné z procházek úzkými a turisty nenavštěvovanými uličkami Říma potká doktorka svého bývalého spolužáka z pražských studií, Bedřicha Polana. Ihned si padli do oka. Osudové setkání se tak prodloužilo se na velmi příjemně strávený večer. Najka se cítila jako znovuzrozená, snad i pocítila vnitřní hřejivost. Dlouholetá tužba po tom, být atraktivní a žádoucí se jí splnila, v tento magický večer se zřejmě oba zamilovali. Srce se Dianě naplnilo vášní a jako o závod tlouklo nově získaným štěstím.

⁵² DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 278.

Charakterová vlastnost, kterou jako jednu z mnoha Bedřich své milé líčil, předznamenala jejich možné budoucí problémy: „*Bratři byli, ...inu, kariéristé, jinak to nelze říci; on, Bedřich, si s nimi nikdy zvlášť nerozuměl. Dlouho nevěděl, čím by vlastně chtěl být, význačného, nesporného nadání vlastně neměl a nemá k ničemu,...*“⁵³ Již z těchto vět plyne výrazný kontrast mezi nimi. Diana, kariéristka, odmala věděla, čím chce být a neúprosně si za svými cíli šla. Přirozeně nadaná dívka bořila předsudky o nemožnosti úspěchu žen ve vědě. Když Bedřich podotkl, že si se svými bratry příliš nerozuměl, k témuž mohlo dojít ve vztahu s Najkou. Je obecně známo, že protiklady se přitahují. Holcová měla šanci již v počátcích rozpoznat Bedřichovu pasivitu vůči nadosobním cílům, jistou neambicióznost, která se v něm skrývala. Hrdinčino rozhodnutí setkávat se s Polanem i přes očividný nesoulad mezi nimi lze přisoudit nasazeným růžovým brýlím. Omámená vášní, nevnímala realitu objektivně. Nechtěla se vzdát nádherného pocitu, nyní totiž někoho zajímala jako žena, byla pro tu danou osobu považována za středobod vesmíru. Užívala si kolem sebe tolik let jí odepíranou pozornost a hodlala si jí pro tentokrát udržet.

Vztah dvou milencům jen kvetl, Diana na sobě zpozorovala výrazné změny, už nebyla tou chladnou a uzavřenou, odhodlanou plnit své povinnosti v archívu. Bedřich jí ukázal zcela nové obzory, zábavu a touhu, jakou neznala. Stala se jemnější, krásnější, a hlavně smyslnější ženou. Nenadálý a po tolika letech vytoužený klid v duši poznamenal i profesi badatelky. Dříve výborná díla z jejího pera stala se dokonalejšími a důkladnějšími. Práce historičky potřebuje určitou spontánnost a intuici. Doposud hrdinka k profesi přistupovala jako k povinnosti, cíli, který se musí splnit, a s logickou úvahou ji takto opravdu vykonávala.

Když Bedřich dá výpověď ze svého zaměstnání, Najka se ochotně nabídne živit malou dvoučlennou rodinu prozatím ze svých příjmů. „*Proč by on nesouhlasil s tím, aby mu otevřeně pomohla? Přesto se neubráníla lehkému překvapení, hle, jak samozřejmě to přijal!*“⁵⁴ Z doktorčina jednání vyplývá čirá dobrosrdečnost, chce svému milovanému pomoci ve všech ohledech, nedovolila by, aby neblahá finanční stránka narušila jejich romantickou idylu. Bedřich přijal nápad až nečekaně rychle, nevadí mu spoléhat se na Najku, bere jako samozřejmost onu vzájemnou pomoc ve vztahu, jsou přece jedno tělo, jedna duše. Bedřichovo ego se vůči nabídce neohradilo. Jejich partnerství je vším, než jen stereotypním rozdělením na mužské a ženské role a s tím související povinnosti. Nicméně většina lidí tíhne k nezávislosti, prahne po vlastním příjmu, po volnosti, kterou by mohla díky penězům získat. Tuto touhu u Bedřicha najít nelze.

⁵³ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 297.

⁵⁴ tamtéž, s. 309.

Jakmile si našli společný a útulný byt, hřejivá a bezproblémová zamilovanost se postupně začala vytrácet. Historička se chtěla více věnovat vědeckému bádání, avšak Bedřich, v duši hravý a hýřivý, toužil po zábavě a protančených nocích. Pro Dianu byl tento vztah první a opravdový, milovala celým svým srdcem, zcela se do vztahu ponořila a dávala mu všechno. Stále více však měla pocit, že Bedřichovy city ochabují, vztah se stává jednostranným. Nedokázala pochopit partnerovu touhu po nočních dobrodružstvích. Ve vzorcích Béd'ova chování našla jistou plytkost a až závratně lehkou ovladatelnost. Jako by ho neznala. Začala pochybovat o svém zdravém úsudku, ale především přemýšlela, proč se do něj vůbec zahleděla. Prvky jeho femininního chování historičce začínaly čím dál více vadit. V jednom rozhovoru protagonistka v druhovi poznala typ chování, které se jí přičilo snad nejvíce. „*Ale jdi, Najko, nedělej ze sebe nechápavého mentora, ... což je to tak těžké k pochopení? S jednou jsem...inu, ...chodil, ... ale zamilován jsem byl do jiné, je to jasné, či ne?*“⁵⁵ Doktorka uznávala monogamii, lásku tělesnou a duševní brala jako jednu a nedokázala je od sebe odlišit. Přirozeně patřily k sobě a měly by být chovány k jedné osobě. V tomto ohledu uznávala mravní hodnoty a velice ji ranilo, že člověk, který nevýslovně miluje, je schopen se takového provinění dopustit vůči řádu, který ona považovala za svatý. Potvrdila vzájemnou rozdílnost, obrovskou propast rozkládající se mezi nimi. Existují dva typy lásky. Láska těla, spíše tužba, nám poskytuje fyzično, jež našemu „já“ pomáhá izolovat se od světa. Totiž oproštění se od všeho, jistá nevázanost, neznalost dané osoby jsou důležité pro zachování zdravého stavu mysli. U velice zásadové Diany nelze předpokládat tento poměrně benevolentní přístup.

Zbožňovaný partner se začínal stále více vybarvovat, bez zastírání připouštěl, že se nehodlá udřít a peníze si dokáže vždy opatřit. Vyhovovalo mu přiživovat se na práci druhých a obhajoval své jednání poukazováním na společnost a mnoho podobně smýšlejících lidí.

I přes všechny jeho chyby a výrazně odlišné hodnoty, které uznával, jej stále milovala. Nechtěla dobrovolně ukončit vztah, ve kterém se cítila adorována. Po manželství prahla již několik let a hodlala s Bedřichem setrvat i za cenu vlastního neštěstí. Byla natolik zvyklá na úspěch, že si zpackaný vztah nechtěla připustit. Přestože se hrdince přičilo jeho chování, charakter a životní hodnoty, měla pro něj nepochopitelnou slabost. Najka si na milence zvykla, měli spolu zaběhnutou domácnost. Návyk, historičce důvěrně známý z vědecké práce, imponoval jejímu vnitřnímu já.

Bedřich do svých ne úplně poctivých plánů s financemi zasvětil i Dianu. Pokud pohlédneme do dívčiny minulosti, nebude překvapením, že nikdy neoplývala větší sumou

⁵⁵ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 315.

peněz, žila dlouhá léta v bídě. Nyní obdržela nabídku k lehké a výdělečné práci, získala by nepředstavitelné jmění a již nikdy by nemusela živořit a žebrat. Bez rozmyslu odmítá jakkoli se na partnerově plánu podílet. Zastává práci jako smysl lidské existence, léta bez kapitálu jí absolutně nezměnily perspektivu. Setrvala v poctivosti i nadále.

Emoční návaly lásky a touhy ji stále přitahovaly, rozdíl byl ve vnímání touhy. Zatímco úcta k němu se závratně vytrácela, city nekontrolovatelně sílily. Pomyšlení na další nešťastný vztah způsoboval mladé doktorce deprese, hledala chyby v sobě. Nenacházela pochopení pro člověka tak povrchního a neperspektivního. Uvnitř se jí srdce lámalo na milion kousků, když s úsměvem a zalíbením pohlédl na jinou ženu. Tento koloběh trápení, peklo pro duši, nemohlo trvat věčně.

Ve fázi naprostého zoufalství a přehnané žárlivosti Dianě pomyslný pohár trpělivosti přetekl. „*Pro mne, říkávala si, už není vykoupení, a vzlykala pocitem zaskočení, plakala jako dítě, co to udělala, ona vždy tak vážná, tak pracovitá a cílevědomá, tak řádná a rozmyslná, že se dala nachytat na lásku.*“⁵⁶ Výlevem úplné bezmoci se ještě více trýzní. Muka bere jako boží trest za své dřívější skutky. Nachází se v krizové, mezní situaci a na pokraji svých lidských sil. Vnitřně se cítí být zcela odcizená realitě. V nenaplněném životě začíná spatřovat úděl, ironickou osudovost. Vše s postupem času akceptuje, přijímá své utrpení jako božské rozhodnutí. Zvolila si společný život, dychtila po něm. Milovala celou duší i tělem, vložila do vztahu kus sebe, což předznamenalo zkázu. Říká se, že ten, kdo žárlí, činí tak, protože miluje. V doktorčině případě na sebe žárlivost vzala chorobnou a neovladatelnou podobu ničitele, jenž se stane zkázou celého vztahu.

Partneři se rozhodli zpečetit dlouhotrvající vztah a oddat se. Na chvíli se tak udála zvláštní věc. Vztah se vrátil do starých, spokojených kolejí, bez hádek a podezřívání. Holcová byla jiná, Bedřich jí byl zcela lhostejný, již jí netrápily jeho noční potulky a volnočasové aktivity. Vyhýbala se kontaktu s ním, prohodili spolu jen několik nezbytných vět. V noci snila týž sen o malém chlapci, jenž se zrodil z poupěte magnolie. Sama v očekávání nedbala ostatních, nic jiného ji přirozeně nezajímalo.

Zničená historička přišla na dlouholetou nevěru manžela. Najce se v hlavě pospojovaly všechny indicie z dob dřívějších. Plně si v tomto okamžiku uvědomila faleš celého vztahu, byl to pouze blud zaslepeného srdce, nádherná představa, kterou si naivně vysnila, a tak moc toužila, aby se stala reálnou.

⁵⁶ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 332.

Finální rozhovor s Bedřichem se nesl v duchu výčitek a nevyslovených křivd. Diana konečně vyjádřila své dlouho skrývané pocity, byla opět tou starou, ambiciózní ženou, jež nic a nikdo nerozhodí. Byla si více než vědoma své intelektuální rozvinutosti a zralosti oproti Bedřichovu povrchnímu, v doktorčiných očích až primitivnímu a chlapeckému uvažování. Její srdce však neustále hořelo pro něj, Bedřich se trpitelným výrazem snažil obměkčit manželku, vyvolat v ní lítost. Tento moment je klíčový pro další Dianino směřování. Věděla, že když ho vezme na milost, již navždy zůstane v jeho moci a nevymaní se. Bude otrokem nešťastné lásky nadále, vnitřní muka nikdy neskončí. Tušila zradu, avšak pro nevinné dítě, jež nesla pod srdcem, rozhodla se vydobýt lepší a opravdovější život. Více než kdy jindy apelovala na zdravé uvažování a jí tolikrát vytýkanou racionálnost.

Protagonistka plánovala dítěti zasvětit vše a nic dalšího ji nezajímalo. Najednou se v ní probudily dávné vzpomínky a strachy z dob, kdy si dítě nechtěla ani neuměla představit. „*Bude to hezké, až ona bude rodit...Bedřichovo dítě? Co na tom může být hezké? Potoky krve, šílené bolesti, rty rozkousané do krve...*“⁵⁷ Přestože je nastávající matkou, mateřské pudy se u ní prozatím neprojeví. Místo toho, aby o dítěti přemýšlela jako o nově nabytém smyslu života, představuje si jen to nejhorší. Dítě by pro ni znamenalo bezmeznou, naprosto nevinnou a krásnou lásku, po které vždy toužila. Měla by vše, silné pouto mezi rodičem a dítětem nelze jen tak narušit. Po tolika letech utrpení by našla vysněnou spřízněnou duši.

Před nádražím se historička naposledy před odjezdem setkala s manželem. Prvotně poklidný rozhovor se rozvinul v malichernou hádku a připomínky bolestivých křivd. Bedřich zde Holcové představí svou perspektivu, tvrdí, že chyba byla na obou stranách. „*Bedřich ted' ztlumil hlas, že ledva šeptal, ty také ses do mě zamilovala, takéš žárlila a... promiň...byla docela taková, jako všechny ostatní.*“⁵⁸ Diana se také zasloužila o rozpad vztahu, a to dost výrazně. Vždy se považovala za chytřejší, ambicióznější a perspektivnější. Ponižovala svým chováním partnera na veřejnosti, styděla se ho představit kolegům, jednala s ním jako s dítětem. Najčin vztah k Bedřichovi byl spíše ochranný a mateřský. Byla jej odhodlaná bránit za každou cenu. Běd'a však nepotřeboval ochranu, byl soběstačný, toužil po vášni a fyzičnu. Vysnil si v ní smyslnou, spontánní a chtivou ženu. Když začal poznávat její skutečnou podstatu, hledal uspokojení jinde. Hlavní problém tkví v rozdílných úrovních lásky partnerů. On, přízemní člověk, hledal ve vztazích zejména fyzično a uspokojení. „*Asi máš pravdu, já se k tobě nehodím...Jen mě, vroucně tě prosím, nemiluj! Proč bys mě měla milovat? Ani já...nikdy nikoho doopravdy nemiloval. Ani sebe sama ne. Tebe bych bezmála byl mohl milovat, ale... a neklam*

⁵⁷ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 358.

⁵⁸ tamtéž, s. 381.

se v tom, dívkenko milá, ani tebe jsem doopravdy rád neměl.“⁵⁹ Ona, inteligentní a soběstačná, hledala v partnerství především oporu, pochopení a stálost. Požadovala naprostou oddanost. Toužila po duševním splynutí. Pokud je milostný vztah interpretován takto rozdílně, nemá perspektivu být naplněným již od samého počátku.

V nesnesitelném horku před italským nádražím začalo doktorku zmáhat těhotenství. Nenáviděla se za svou závislost na manželovi, pomalu omdlávala, nezvládala ani běžné úkony. Chovala nenávist i k němu, ostatně on jí tento stav způsobil a musel za něj taktéž nést zodpovědnost.

Najka souhlasila přečkat zbývající dny v Římě v bývalém společném bytě. S Bedřichem udržovali ryze kamarádský vztah, i když mezi nimi bylo stále něco víc. Doktorka v partnerovi přestala hledat složitosti, již se nepokoušela ponořit do jeho nitra a pochopit jeho podstatu. Začala ho snad poprvé v životě akceptovat bez touhy poznat jeho myšlenky či názory. Tímto posunem se vztah razantně zlepšil. Možná melancholie z dohrávajícího manželství nebo snaha uchovat si v paměti to nádherné, pocítit opět ten hřejivý, nepopsatelný stav srdce a duše, způsobila v nich právě ta myšlenka, že je to naposledy.

Pro úplné pochopení vztahu těch dvou je třeba vrátit se na začátek. „*Z počátku jsem tě pokládal za příliš dobrou, abych s tebou mohl zacházet jako s většinou... měl jsme tě za nedosažitelnou, nesmírně nade mne povznesenou.*“⁶⁰ Přirozená potřeba muže je dobývat ženská srdce. Žena se nachází v situaci, kdy se o ni muž snaží a v některých věcech je tím pádem „nedostupná“, tedy hraje s opačným pohlavím onu hru. Tento romantický vztah se uskutečnil bez větších snah. Bedřichova touha a zvědavost byly výrazně usměrněny, jelikož doktorka se mu ihned na první schůzce podvolila, nehrála s ním. Když Běďa získal takovou „trofej“ bez výrazné snahy, v jeho očích klesla radost z vítězství. Dříve ji považoval za nedosažitelnou, avšak jakmile ji získal, přirozeně ztratil zájem. Nejvíce si ceníme věcí, o které jsme složitě a usilovně bojovali. Kdyby dostal šanci dobývat, vztah by možná vypadal úplně jinak. Diana toužila po lásce tak moc, že bezmyšlenkovitě vpadla do náruče prvnímú muži, který projevil zájem, vnímal ji žensky a s obdivem. Stala se tak jednou z mnoha, zcela v sobě pohřbila osobitost a své výrazné charakterové vlastnosti.

Když se bývalí milenci rozloučili, nastal čas odjezdu. Najka spěchala do rodné Prahy kvůli těžce nemocné matce, po více než třech letech toužila po šťastném shledání s ní i s tetou. Jakmile však dorazila do bytu v Nuslích, dozvěděla se o matčině kremaci. Od tety se historička

⁵⁹ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 380.

⁶⁰ tamtéž, s. 379.

dovídá skličující skutečnost, že matka na svou milou dceru myslela do poslední chvíle, v podstatě po ní celé tři roky ustavičně tesknila. Těšila se na vnouče, pletla, šila, háčkovala.

V Praze protagonistka nevěděla kudy kam. Cítila se ztracená, bloudila od jedné věci k druhé, zmítaly se v ní nejrůznější emoce. Opět zažívala chudobu a finanční nepřízeň. Hledala si místo v různých institucích, doufajíc v příznivý výdělek. Vnímala jistou osudovost a předurčenost. Navrátila se do starých kolejí ve smyslu neustálé dřiny a přepínání se, aby nynější rodina nemusela tolik živořit.

Diana stále udržovala korespondenci s bývalým manželem, ten jí nabídl značný obnos peněz a prosil ji, aby od něj finance přijala. Rozpomněl si na časy, kdy ona živila jejich malou rodinu z vlastních úspor, zatímco on byl bez práce a pouze si užíval. Hnulo se v něm svědomí a hodlal partnerce alespoň část vrátit. Najčina hrdost jí prvně nedovolovala dar přijmout, avšak chudoba, ve které se opět ocitla, usměrnila doktorčinu pýchu.

Po mnoha letech se protagonistce vrátil hrozivý sen, noční můra. Figuruje v ní malé nemluvně, které se jeví bez tváře a výrazu. Sen má chmurnou až baladickou atmosféru a Holcová jistě tušila, že byl varováním před věcmi budoucími. Celý následující den nebyla ve své kůži, poléval ji studený pot. Plodová voda koncem rána vyšla, nicméně hrdinka pracovala dál. Nechtěla si připustit možné předčasné narození, jednala tedy, jako by se nic nedělo, a plně se oddávala vědecké práci. Bolesti a svíravé stahy nevnímala, je to silná žena, odhodlaná zdolat překážky, jaké by jí snad bránily v práci. Strach z porodu jí zatemnil úsudek.

Po porodu se cítila zvláště, to malé nehezké klubičko jí dodávalo sílu bojovat. Maličký se stal jejím osudem, již stálo za to žít. Nyní poznala ten opravdový smysl života. Chlapec však odmítal sát mateřské mléko, stále slábl. Už tak drobné dítě stávalo se ještě menším a zesláblejším. Lékař vyhodnotil vrozenou vadu, novorozenec neměl dostatečně silné srdce. Dítě umírá a Holcová upadá do depresí, zhrouť se jí svět. „*Provinila se, když ho počala, provinila se hned tenkrát, když opustila svou základní linii, když na chvíli změnila kurs, když se chtěla zpronevřit pravé opravdovosti své duše, když chtěla být jako jiné ženy.*“⁶¹ Doktorka se obviňovala za smrt novorozence, vnímala jeho odchod jako pomstu za všechny chyby a hříchy. Byl na ni uvalen boží trest a ten plně přijala, brala za něj zodpovědnost. Jejím osudem je být badatelkou a vědeckou pracovnící. Když se rozhodla pro lásku a manželství, zhřešila a postavila se proti svému životnímu přesvědčení. Smrt syna byla pouze krutou připomínkou jejího zpackaného vztahu s Bedřichem. Stejně jako dětské slabé srdce bez šance vytrvat, i vztah v sobě nesl již od počátku nepřekonatelnou vadu, snažil se vydržet a přežít, ale marně. Chlapec prvních

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 420.

čtrnáct dní bojoval, snažil se překonat genetickou vadu, kterou si nesl již od početí. Nikdy by se nevyléčil, smrt byla pouze milosrdná a ukončila jeho utrpení, jež by trvalo celou dobu chlapečova pobytu mezi živými. Svazek dvou milenců symbolizuje mrtvé dítě, nekřtěňátko, odsouzeno k věčnému bytí v podsvětí. Musel zemřít, stejně jako jejich vztah. Jeho odchodem byla historička zproštěna starých závazků k Bedřichovi, k Římu. Měla opět čistý štít, mohla začít psát svůj příběh nanovo. Byla volná.

Dianinou spásou se stala práce, v prostředí vzdělaných kolegů se cítila ve svém živlu a jako doma. Starý byt v Nuslích jí však neustále připomínal ten smysl života, který jí unikl a rozhodl se nesetrvat. Šířaná výčitkami a steskem, ustavičně na malého myslela.

V ústavu pracoval i Milan Popel, dívčina první opravdová láska, nyní doktor a docent Karlovy univerzity. Při vzpomínkách na studijní léta se navrátila do svých mladých let, do té doby, kdy se mezi ní a Popem teprve rodilo vzájemné zalíbení. Minulost se stávala přítomností, Najka živě snila a rozpomínala se na sebemenší momenty s ním. Tenkrát utekla z Prahy do Říma, aby zapoměla. Po návratu si namlouvala, že se posunula. Shledávala Prahu stále stejnou, pro ni zároveň krásnou i bolestivou, kvůli vzpomínkám na doby minulé. „*Najka myslívala, že dávno citově zapoměla na Milana Popela, ale teď bylo vidno, že ta kniha ji zradila. Pak teprve si uvědomila, že vlastně už také sama Praha ji zrazovala, že hned, jak se sem z Říma vrátila, začala podvědomě něco očekávat. Teď viděla, že Praha byl jeho spojenec proti ní, a že nic z minulosti nemůže být nadobro a navždy vymazáno v člověku.*“⁶² Uvědomila si, že nikdy nemůže pohřbít staré pocity, Praha je neustále probouzela k životu. Hrdinka předpovídala shledání s Milanem v dohledné době. V nové práci a v soukromí se shledávala se starými známými ještě z univerzitních studií.

Diana se zúčastnila konference spolku Ethické hnutí. Byla takovou jeho neformální zakladatelkou, pomáhala Popelovi s rozvojem některých myšlenek a oddaně jim věřila. Chystala se pronést několik vět pro mladou, nastupující generaci. Srdce jí bušilo jako o závod. Byla do Milana stále zamilovaná, Bedřich byl pouze přešlap, dávná minulost, která se nikdy neměla uskutečnit. Historička byla k Popelovi duševně vždy připoutaná. Namlouvala si, že je jeho duševní ženou, právoplatnou družkou. V jejich vztahu bylo vždy něco víc, šlo o čistý, spalující cit. Byli si již od mládí předurčeni, osudy těch dvou se prolínaly. Holcová podvědomě srovnávala oba partnery, v období jejich největší vztahové krize myslela na intelektuálního a cílevědomého Popela, v hloubi duše hořce litovala svých rozhodnutí. Proslov chtěla přednést na počest společné práce se svou první láskou, dělala to pro něj.

⁶² DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 431.

V rámci mimopracovních aktivit začala docházet do dalšího hnutí, Spolku akademicky vzdělaných žen. Našla novou vášeň, dychtila po uznání sobě rovných ve vědecké obci, zajímala se o právoplatné místo a dostatečné pracovní podmínky pro mladé. Vzpomíná na doby, kdy byla na univerzitě, sama neměla z čeho žít a potýkala se s nepřízní osudu. Ambiciózní studentky či začínající vědecké pracovnice se mohou setkávat se stejnými problémy. Cítila více než povinnost vůči mladšímu „já“ pomoci a aktivně se zapojit do snahy zlepšit postavení mladých žen. Dlužila to sama sobě.

Z různých stran doktorka zjistila, že Popel snad není tím, kým býval. Rozplynuly se jí sny o společné budoucnosti, o jejich intelektuální vzájemnosti. Bývalý spolužák, zakladatel Etického hnutí, se oženil čistě z prospěchu, byl spoluvlastníkem továrny, vlastnil honosnou vilu, zároveň však na setkáních mluvil o sociálních nerovnostech a trpělivosti dělníků v nuzných podmínkách. Diana znala kamaráda velice dobře, nechtěla si připustit jeho proměnu. Zapochoybovala o Milanových úmyslech. „*On, který sliboval, že užije, jakmile vystuduje, všech svých schopností i svého majetku, zdědí – li po otci jaký, pro dílo mravní a sociální obrody mezi studentstvem, on není schopen hamižně vyssávat své dělnictvo, nikdo mi to nenamluví!*“⁶³

Charaktery lidí, i důvěrně známých, se mohou za krátký čas i radikálně měnit. Historička měla pevně zafixované hodnoty svého přítele z období studia, ani nepomýšlela na jeho mravní proměnu. Z jeho činů vyplývala pokrytecká povaha, Milan pouze těžil ze spolkových finančních fondů. Protagonistka žije minulostí, nechala se až moc unést starými sny a tužbami. V představách ho vnímá velice idealizovaně, až nadpozemsky. Nevzpomínala ani na jednu chybu či přešlap. Opět se uchylovala k tomu vidět svět růžovými brýlemi, v naději na obnovu milostného vztahu vkládala svou celou podstatu, chovala se tedy stejně jako tehdy v Římě s Bedřichem. Minulost se opakovala, hrdinka se točila v kruhu naděje, bolesti a božího trestu.

K setkání Milana a Diany mělo dojít na schůzi hnutí. Najka měla velká očekávání, fyzicky i psychicky se připravila, jak nejlépe mohla. Idealizované myšlenky se však po střetu velice rychle rozplynuly. Doktorka procitla, veškeré snění upadlo v prach. Čelila realitě a její srdce zasáhla krutá rána. Již nebyl tím samým člověkem, již v něm na vlastní oči viděla prospěcháře a dá se říci i manipulátora a pokrytce. „*Najka poznává, vidí, čte, kdo ten bezvadně vyžehlený pán dnes je, měří hlubinu mravního a duchovního úpadku člověka, který býval heslem jejího mládí. Ale kdo, kdo provedl s tím mužem tu příšernou travestii?*“⁶⁴ (482) Holcová si opět uvědomila, že pravou a skutečnou vášní pro ni je práce. V posledních dnech pouze blouznila

⁶³ DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. sr.o., 1944, s. 472.

⁶⁴ tamtéž, s. 482.

po Milanovi, nicméně osud jí nadělil opět zklamání a jakousi novu výstrahu. Popelova manželka je vina za jeho vnitřní pokles hodnot. Ve společném soužití se nevědomě dostal na její výrazně nižší úroveň intelektu, ale i hodnot a cílů.

Impulzem k setrvání ústavu byl hrdince dopis od bývalého profesora z univerzity. Byl okouzlen doktorčinou prací o dějinách česko-italských styků a nepřímo naznačil novou perspektivu v nadcházejícím životě. Historička dokončila své osudové dílo, inspirovala se otcovou dlouholetou prací, navázala na ni a povznesla jí na zcela novou úroveň. Potěšená uznáním, prakticky okamžitě vrhla se do další badatelské práce. Uznání, po kterém prahla, prakticky od narození se dostavilo a vlilo jí do žil novou krev a sílu. Teď konečně pochopila smysl své existence, otevíraly se před ní další, doposud neznámé možnosti a Diana se jich chopila. Sama s tetou si vystačila, ty dvě nepotřebovaly nikoho jiného. Nepřejícnost osudu a bolest již byly překonány. Po bouřce, v některých okamžicích až vichřici, vyšlo slunce. Nastal nový den, který bude trvat navždy, jelikož tma byla konečně zažehnána. Do duše naplněné světlem a vlastním přesvědčením, jež je již neochvějné, nemůže vstoupit temnota.

Závěr

Cílem práce byla interpretace a komplexní analýza díla Doktorka Diana Holcová v očekávání, že si Holcová mezi kariérou a rodinu zvolí práci, a naplní tak svůj osud. Tato predikce se v práci potvrdila, jelikož protagonistka ušla nelehkou životní cestu a učinila nespočet rozhodnutí. Zkušenosti a poučení se z chyb ji teprve utvrdily v jejím životním poslání.

V rámci interpretace jsem se zaměřila na knihu jako celek, objasnila jsem název knihy a její význam pro dobovou literaturu. Celým dílem prochází výrazné a taktéž hlavní téma – badatelsky orientovaná žena a úskalí ve volbě mezi rodinou a prací. Děj představuje trnitou cestu Holcové za vysněnou prací, jejím životním snem. Ne vždy to byla jednoduchá cesta, protagonistka obětovala neskutečně moc tomu, aby se stala nezávislou a povznesenou ženou, jakou vidíme na konci románu. Dvořáková chtěla ukázat jistou determinaci a osudovost – tedy pokud je nám něco souzeno a předurčeno, s dostatečnou pílí toho dosáhneme. Myšlenka nevzdávat se rezonuje celým románem.

V rámci analýzy jsem charakterizovala dějiště knihy, tedy především Prahu a Řím. Na jednotlivých rozdílech v chování hrdinky jsem představila, co tato dvě města symbolizují, co pro Dianu představují a jakou naději a sílu jí dodávají.

Motivy nevěry a odpuštění jsou jedny z hlavních motivů příběhu. Spisovatelka se těmito konvenčními záležitostmi přibližuje běžnému člověku jakékoliv doby. Pro Holcovou je těžké odpuštění a zapomenout na veškeré křivdy, v způsobech jejího jednání se může najít spousta dalších žen.

Lásky a její formy jsou další neopomenutelnou myšlenkou. Holcová se v průběhu života setkává s různými podobami lásky, především s milostnou a rodičovskou. Mladá dívka se potýká s problémem citovosti, nedokáže oddělit city od výhradně tělesné lásky.

Podle mého názoru je kniha v mnoha aspektech aktuální. Svou propracovaností ukazuje vnitřní svět ženy, všechny její myšlenky, názory i domněnky. Dvořáková klade důraz na vzpomínky a bolestné zážitky, jejichž vliv může neblaze ovlivnit budoucí smýšlení. Smýšlení dnešní ženy není v ničem tak odlišné. Myslím si, že ženská psychika funguje na stále stejných principech. I dnešní ženy budou požadovat rovnoprávnost v situacích, kde jí ještě nemají. V neposlední řadě je zde silný motivační charakter knihy – i když nastane okolnost na první pohled bezvýchodná, vždy existuje naděje. Naděje umírá poslední.

Zdroje

Primární literatura:

DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Doktorka Diana Holcová*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Atlas, spol. s r.o., 1944, 488 s.

Sekundární literatura:

BLAHYNKA, Milan, ed. *Čeští spisovatelé 20. století: slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, 830 s.

ČAPEK, Jan Blahoslav. *Profil české poesie a prosy od r. 1918*. Praha: Nakladatelství Karel Voleský, 1947, 60 s.

DOKOUPIL, Blahoslav. *Český historický román 1945-1965*. Praha: Československý spisovatel, 1987, 265 s.

DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Dopis prokurátorovi: tři novely*. Praha: Československý spisovatel, 1968. Doslov napsala dr. D. Marečková. 200 s.

DVOŘÁKOVÁ, Helena. *Pád rodiny Bryknarů*. 4. vyd., v ČS 2. Praha: Československý spisovatel, 1965, 859 s.

FORST, Vladimír, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. I, A-G*. Praha: Academia, 1985, 900 s. ISBN 8020007970.

Host: Měsíčník literární skupiny. 6. Hranice-Přerov: Obzor, 1921-1929, 1927, 01.04.
Dostupné také z: <https://ndk.cz/view/uuid:093125b0-d35b-11e7-a536-5ef3fc9ae867?page=uuid:edb830a0-d35d-11e7-a536-5ef3fc9ae867&fulltext=helena%20dvo%C5%99%C3%A1kov%C3%A1>

HUSOVÁ, Marcella. DVOŘÁKOVÁ Helena 6.8.1895-23.6.1970. *Biografický slovník českých zemí* [online]. Historický ústav AV ČR [cit. 2022-11-13]. Dostupné z: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/DVO%C5%98%C3%81KOV%C3%81_Helena_6.8.1895-23.6.1970

JANOUŠEK, Pavel, Veronika KOŠNAROVÁ, Kateřina PIORECKÁ, Karel PIORECKÝ a Milena VOJTKOVÁ. *Přehledné dějiny české literatury 1945–1989*. Praha: Academia, 2012, 487 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4.

JUNG, Carl Gustav. *Psychologické typy*. Přeložil Karel PLOCEK, přeložil Petr BABKA. Praha: Portál, 2020, 557 s. ISBN 978-80-262-1654-4.

Květy. 7. Praha: Rudé právo, 1951-1990, 1957 15.8. ISSN 0023-5849. Dostupné také z: <https://ndk.cz/view/uuid:fea7d8a0-6252-11e3-8c6a-005056825209?page=uuid:d833ba80-6302-11e3-bc9f-5ef3fc9bb22f&fulltext=helena%20dvo%C5%99%C3%A1kov%C3%A1>

MENCLOVÁ, Věra a Václav VANĚK. *Slovník českých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005, 822 s. ISBN 8072771795.

NOVÁK, Arne a Jan Václav NOVÁK. *Přehledné dějiny literatury české: od nejstarších dob až po naše dny*. 5. vyd. Brno: Atlantis, 1995, 1804 s. ISBN 8071081051.

NOVÁKOVÁ, Ester. *Český historický román v období protektorátu*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2012, 404 s. ISBN 978-80-7204-797-0.

Práce. 8. Praha: Deník Práce, 1945-1997, 1952, 21.9. ISSN 0231-6374. Dostupné také z: <https://ndk.cz/view/uuid:4db2e0c6-86a9-4e51-98f7-c10cf5cbea5f?page=uuid:ffd6cce0-19e2-11e7-981b-005056825209&fulltext=helena%20dvo%C5%99%C3%A1kov%C3%A1>

Práce. 13. Praha: Deník Práce, 1945-1997, 1957 6.8. Dostupné také z: <https://ndk.cz/view/uuid:39b9f66c-38d1-412b-bffb-74063c263265?page=uuid:facb2120-5a96-11e7-95d2-005056825209&fulltext=helena%20dvo%C5%99%C3%A1kov%C3%A1>

PYNSENT, Robert B. *Ďáblové, ženy a národ: výběr z úvah o české literatuře*. Přeložil Jan POSPÍŠIL. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, 643 s. ISBN 978-80-246-1363-5.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 8071788295.

VŠETIČKA, František. *Ariadnino arkanum: o kompoziční poetice české prózy v prvním desetiletí 20. století*. Olomouc: Fontána, c2011, 319 s. ISBN 978-80-7336-648-3.

ZACHOVÁ, Alena. *Chrudim v románech Heleny Dvořákové*. Chrudimské vlastivědné listy, 1995, roč. 4, č. 2.